

## **Vakavasti puhuen**

Perjantai, marraskuun 1. päivä v. 1996 - pyhäinpäivän aatto.

Kello käy jo hieman yli puoli yhdentoista eikä aamu oikein jaksa kunnolla valjeta syksyisen pilviverhon lävitse. Ensimmäistä kertaa lämpimän syksyn jälkeen ilmassa on selvästi talven koleutta, mikä lienee karkottanut kaikki jalankulkijat Hirsikosken maalaispitäjän parituhantisen keskustaaajaman raitilta. Pari varista istuu raukean näköisenä katuvalon johdolla hakien lämpöä ja lohtua kumppaninsa kyljestä. Taajama sulautuu uneliaana aamun harmauteen - vain harmaan kerrostalon tylsän tasakattoiset ääriviivat ja satunnaiset valot ikkunoissa rikkovat muutoin tasaisena aukeavan horisontin. Keskustaa halkovan, tilaansa nähden monta numeroa liian suureksi levennetyn kadun valaistus lisää autiuden tuntua. Hieman etäämpänä, pienellä mäennyppylällä kohoaa kuusten keskellä pitäjän satavuotinen kirkko, joka nyt näyttää olevan täydessä valaistuksessaan.

On Heikki Ilmari Honkalan hautajaispäivä.

Valokiilat rikkovat kirkkokujan pimeyden, punaiset jarruvalot välähtävät autojen kääntyessä kirkon pihaan riveihin ryhmittyen. Tummapukuisia ihmisiä nousee autoistaan kukkalaitteet käsissään ryhdistellen asusteitaan. He katselevat ympärilleen kuin etsien jotakin. Eihän tällainen näky ole mitenkään poikkeuksellista Hirsikoskenkaan viikonlopussa - useinhan juuri syksyn ankeus on omiaan korjaamaan ikääntyvää väestöä rajan vieraammalle puolen. Tällä kertaa kuitenkin näyttävät kirkkoa kohden astelevat pikemminkin jonkin aktiiviväestön viikonloppukokouksen osanottajilta kuin tavanomaiselta saattojoukolta: keski-ikäisiä miehiä yksin ja vaimoineen, mukana vain muutama lapsi ja ikääntyneempi ihminen. Asia valkenee jossakin määrin jo Heikki Ilmarin kuolinilmoituksesta: hän oli syntynyt 15. elokuuta v. 1947 ja siirtynyt tästä ajasta vaikean sairauden murtamana 22. lokakuuta v. 1996, neljäkymmenenyhdeksän vuoden ikäisenä. Suremaan jäivät puoliso ja iäkäs äiti sekä muut sukulaiset, ystävät ja työtoverit - joista osa oli juuri tuossa miitteliäänä astelemassa kirkon kiviportaikkoa kohden.

Heikki Ilmari edusti siten suurinta sodanjälkeistä

ikäluokkaa parhaassa miehuusiässään. Hän oli yksi niistä harvoista, joka jonkin verran kouluja käyneenä oli onnistunut löytämään työsarkansa omasta synnyinpitäjästään. Heikki oli kohtuullisella menestyksellä suoriutunut keskikoulusta ja lukiosta valmistuen ylioppilaaksi v. 1966. Hän oli jatkanut kauppaopistossa ja suorittanut merkonomin tutkinnon päästen sitten harjoittelijaksi paikalliseen pankkiin. Vuosien saatossa Heikki oli ansioillaan edennyt kyseisen pankin sivukonttorin johtajaksi, missä toimessa hän oli aina siihen saakka, kunnes kuolemaan johtanut sairaus sai hänestä yliotteen. Päältäpäin katsellen oli saateltavana väritön, siisti sisätyöntekijä, josta tuskin kannattaisi kirjoittaa kuolinilmoitusta - tai ainakaan perunkirjoitusta enempiä. Mutta katsotaanpa tilannetta hieman lähempää.

Lähetystöneuvos Henrik Koivisto nousee autostaan venytellen itseään pitkän ajomatkan jälkeen. Hän oli kuullut koulutoverinsa hautajaisista pitäjän kirkkoherralta, Urpo Kaartevalta, joka myös oli hänen luokkatoverinsa. Koivisto oli kyllä muutoinkin ajatellut käyvänsä tervehtimässä vanhempiaan juhlapyhien aikaan, joten tässä tilaisuudessa pistäytyminen ei sekoittanut hänen suunnitelmiaan - voisihan hän samalla tavata joitakin vanhoja tuttujaakin. Kaarteva oli puhelimesta

vihjannut näistä hautajaisista olevan odotettavissa jollakin tavoin poikkeavat. Lähetystöneuvoksen helsinkiläinen Elina-vaimo olisi vaivatta keksinyt muitakin tapoja vapaa-päivän viettoon, mutta seurasi kuitenkin hienotunteisena miestään.

”Terve pinko,” kuuluu vaimea miesääni Koiviston takaa, ja vanhat kouluajat tulvahtavat muistojen kätköistä tietoisuuteen. ”Perälä perkele, tuo iänikuinen kiusankappale,” ajattelee Henrik kääntyessään äänen suuntaan ja tavoittaessaan Pertti Perälän kasvot, joilla yhä saattoi nähdä väläyksen nuoruusvuosien ilkikurista virnistystä. ”Eipä sinuakaan ole vielä mikään tappanut,” lausahtaa Koivisto huomaten samassa ilmauksensa sopimattomuuden tilanteeseen ja yrittää korjata sitä leveällä hymyllään. ”Mikä meitä pahoja tappaisi -hyviähän tässä vain hautaan pannaan,” vastaa Perälä nyökäyttäen päätään kirkon suuntaan.

Perälään törmääminen ei varsinaisesti ollut kuulunut Koiviston odotuksiin, se nostatti hänessä joitakin epämiellyttäviä muistikuvia, jotka eivät tosin enää aiheuttaneet nöyryytetyksi tulemisen pelkoa. ”Helkutti, olisi tuo tyyppi pitänyt aikoinaan höyhentää,” hän tuhahtaa vaimonsa ihmetykseksi heidän kavutessaan kirkon

kivirappuja.

Jykevien kiviporttien luona ohittaa tilaisuuteen yksinään saapunut Veikko Malkanen edellään kulkevan pariskunnan. ”Hei Veksi!” kuulee hän naisellisen äänen takaansa ja näkee kääntyessään tutulta vaikuttavan hymyn mustan hatunlierien alta. Keskimäen Aliisahan se siinä katselee entisin sädehtivin silmin, joiden ympärille oli tosin ilmestynyt hieman kolmenkymmenen vuoden ja neljän lapsen luomaa grafiikkaa. ”Heipä hei, pitkästä aikaa,” sanoo Veikko ja esittäytyy sitten Aliisan miehelle, Hiekkasen Tuomolle. Veikko tunsi melkein punan nousevan partaisille poskilleen muistaessaan, kuinka hän oli joskus lukioaikana haaveillut tuon tytön seurasta, uskaltamatta koskaan tätä lähestyä. ”Voi tuota pyhän arkuuden aikaa!” ajattelee hän siirtäen samassa huomionsa Heikin kuolinsyyhyn. ”Heikki meni samaan kuin isänsäkin – heillä on suvussa alttiutta tuohon kamalaan sairauteen,” vastaa Aliisa paikkakuntalaisena Veikon tiedusteluun. ”Ei kai hän vain käyttänyt liian paljon alkoholia?” kysyy Malkanen edelleen. ”Ei toki, vain harvat elävät yhtä terveesti kuin hän,” vastaa Aliisa. ”Mutta kyllä meidän nyt täytyy joutua sisään, Heikkiä pian tuodaan,” kehoittelee Tuomo.

Veikko avaa kirkon raskaan oven pariskunnalle ja astuu sitten sisään oven sulkeutuessa naristen hänen jäljessään. Hänen mieleensä tulvahtaa samassa outo tuntemus, joka saa hänet miltei jäykistymään paikoilleen. Edessä avautuva kirkon keskikäytävä valokruunuineen nostaa mieleen jotakin epämääräistä vuosikymmenten takaa, mutta sen todellista luonnetta hän ei nyt voi jäädä tavoittelemaan. Kirkon keskilaiva on takaosasta katsoen lähes puolilleen täynnä saattajia - me suomalaisethan täytämme tilan aina takapenkistä lähtien. Ainakin nämä suurten ikäluokkien edustajat ovat oppineet siinä määrin pelkäämään ja rakastamaan kaikkia auktoriteetteja, että pyrkivät varmuuden vuoksi asettumaan näistä mahdollisimman kauas.

Astellessaan kirkon keskiosan penkkirivistöjä kohden Malkanen on huomaavinaan joitakin tutusti nyökkäileviä kasvoja, mutta ei voi jäädä katsomaan kenelle ne oikeastaan kuuluvat. ”Onhan täällä ainakin lämmintä,” tuumii Veikko, joka oli huomannut autosta astuessaan lähteneensä matkaan aivan liian kesäisin varustein. ”Tuossahan astelee Eloniemen Raimo puolisoineen, koko koulun ensimmäinen pitkälettininen poika - nyt näköjään miltei tukattomana. Ja tuo harmaaohimoinen herrasmies lienee Kohivuoren Kalle, opettajakunnan ikuinen mur-

heenkryyni jokapäiväisine myöhästelemisineen,” ajattelee Veikko voidessaan nyt rauhassa silmällä ympäristöään. Aivan lähiomaisia lukuun ottamatta näyttävät kaikki jo asettuneen paikoilleen. Ilmapiiri vaikuttaa merkillisen odottavalta. Takapenkistössä tuttavat vaihtavat vielä supisten ajatuksia.

Kirkonkellot alkavat soittaa, ja ääni tunkeutuu sisätilaan kertoen siitä, että vainajaa ollaan pian tuomassa sisään. Useille kirkossa istuville nämä eivät tietenkään ole ensimmäiset hautajaiset - ovathan heistä monet jo saattaneet vanhempiaan tai isovanhempiaan. Mutta nyt ollaan tuomassa heidän ikätoveriaan. Se tekee ilmapiirin melkein käsin kosketeltavan hämmentyneeksi.

Kellojen ääni voimistuu moninkertaiseksi - ulko-ovi on avattu. Samassa kirkkoherra Urpo Kaarteva astelee kasukassaan vakavin askelin alttarin eteen valmistautukseen siunaamaan luokkatoverinsa ruumiin. Urut alkavat soittaa surumarssia kaikkien noustessa ylös, kun kantajat tuovat Heikin harmaanvalkoista arkkua keskikäytävää pitkin. Elsi-vaimo ja Heikin vanha äiti seuraavat vakavina jäljessä. Kantajat kääntyvät kuoriosassa ja laskevat arkun alttarin eteen omaisten siirtyessä oikeanpuoleiseen etupenkkiin. Vielä hetken hiljaisuus arkun

äärellä, ja kantajien poistuttua kaikki istuutuvat alas.

Kirkkoherra Kaarteva astuu arkun ääreen, pysähtyy ja lausuu alkuun hieman värähtävällä äänellä: ”Ihmisen elinpäivät ovat niin kuin ruoho, kun tuuli käy hänen ylitsensä, ei häntä enää ole eikä hänen asuinsijansa häntä enää tunne.” Kaarteva kohottaa katseensa pyyhkäisten silmillään koko saattojoukkoa kuin noutaen kaikkien huomion ja jatkaa ääntään voimistaen: ”Tämän kaiken ystävämme Heikki ymmärsi ehkä syvemmin kuin minä, joka seison tässä hänen omasta pyynnöstään suorittamassa palvelusta sen ääressä, jota hän kutsui kuluvaksi vaatteekseen - vaatteeksi, jolla on oma aikansa ja tarkoituksensa, mutta joka voi meidät myös eristää jostakin paljon todemmasta. Pari kuukautta sitten Heikki lausui minulle: ’Me olemme kaikki samaa suurta hengitystä ja perimmältämme sitä pyhää salaperäistä, joka meissä hengittää - kunpa vain heräisimme unestamme sen huomaamaan.’ Lisäksi hän sanoi: ’Kun sinä suoritat työtäsi minun tomumajani ääressä, te kaikki hengitätte vielä ulospäin - minä onnekkampana jo sisäänpäin.’ Loput elinpäivänsä ystävämme Heikki sanoi käyttävänsä oman lyhteensä sitomiseen - elämänsä tarkoituksen puntarointiin. Sitä hän uskoi jatkavansa vielä aikansa päätyttyäkin – silloin paremmassa, todemmassa valossa.”



Veikko Malkanen istuu penkissään katsellen ihmetellen Urpo Kaartevaa, tuota virstanpylvääksi kutsuttua arkaa ja kuivahkoa luokkatoveriaan, joka urheilutunneillakin mieluummin toimi pelkkänä kääntöpisteenä kuin osallistui juoksuihin. ”Onpahan ainakin osannut valita alansa ja kasvanut sen myötä. Merkillistä, että nykyisin joutuu arvostamaan jopa ikätovereitaan; ja Heikkikin saneli yleviä terveisiä jälkeenjääville. Minulta kyllä jäisi tekemättä - kuolema silmien edessä. On aikoihin eletty. Olenkohan tulossa vanhaksi?” aprikoi Malkanen itsekseen kääntäen sitten katseensa Heikin vaaleanharmaaseen arkkuun, kun samassa jotakin välähtää hänen mieleensä.

Kolmekymmentäviisi vuotta sitten oli yksi hänen luokkatoverinsa saanut surmansa auto-onnettomuudessa. Tapaus oli ollut kova isku etenkin heidän luokalleen – heidän olivat silloin pahimmassa murrosiässä. Ei tuohon aikaan tunnettu kriisiryhmiä. Asiaa tunteistettiin aina siinä määrin, että Veikko muistaa menettäneensä pitkäksi aikaa uskonsa oman elämänsä jatkuvuuteen: ”Minunko arkkuni olisi seuraavana tuossa alttarin edessä, mitähän he minusta sanovat?” oli hän silloin kysellyt mielessään. ”Sitähän tuo outo tunne kirkon ovella oli: vanhat pelonsekaiset tuntemukset pyrkivät pintaan, kun paikka ja tilanne ovat samat. Elävätkö nuo pelot yhä minussa?”

Kunpa voisi keskustella näistä asioista tuon Heikin kanssa - vai tietääkö näistä joku muukin? Saattaisin joskus kysyä Kaartevalta,” pohdiskelee Veikko.

Kaarteva vetää syvään henkeä ja jatkaa: ”Olisin mielelläni kuullut enemmänkin Heikin ajatuksia, jos elämä olisi suonut siihen aikaa. Muistan Heikin sanoneen, että surullisinta surussa on se, että ihmiset eivät sen myötä aina kykene kasvamaan tilansa yli, vaan takertuvat avuttomina kokemukseensa. Ei ole luonnotonta kaivata sellaista, johon on kiintynyt, mutta menneen katkera vaatiminen elämältä takaisin on epäluottamusta itse elämän antajan tarkoituseriä kohtaan. Tuossa ystävämme Heikki ilmaisi koko meidän yhteisen kristillisen uskomme syvimmän asian: rakasta Herraa Jumalaasi yli kaiken - omia varauksia asettamatta! Heikki ymmärsi meidän kaikkien jäävän tässä ajallisessa koulussamme kesken-eräisiksi, epätäydellisiksi, mutta ’Meillä on oikeus olettaa, että kaiken täyteen tarkoituksen kerran saavuttaa meidätkin vajaanmittaiset pyhiinvaeltajat ja poistaa kaikki varjot edestämme’, näin vakuutti rakas ystävämme Heikki Ilmari, ja näihin yleviin sanoihin yhtyen käymme nyt suorittamaan siunauksen:”

”Heikki Ilmari Honkala, maasta olet sinä tullut ja maaksi

on sinun jälleen tultava; Herramme Jeesus Kristus on sinut viimeisenä päivänä herättävä. Nimeen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen, Amen.

Hiljennymme rukoukseen, jonka Heikki on meille tätä hetkeä varten antanut: 'Isä, opeta meitä siunaten luopumaan kaikesta siitä, joka on luonteeltaan häviävää. Kohota kaipuumme sellaista kohtaan, joka on totta, oikeata ja pysyvää: niin että me kerran voisimme kokea elämän Sinussa ja itsessämme ja todeta: kuolema - missä on sinun otasi?' Amen." Kaarteva luo vielä katseensa Heikin arkkuun, nielaisee melkein kuuluvasti ja astelee vakavin askelin pois.

Henrik Koivisto huomaa hänkin nielaisseensa niin holtittomasti, että joutuu miltei yskimään ja peittelemään syvää liikutustaan. "Onneksi ei juuri nyt tarvitse puhua mitään. Enpä ole moista siunauspuhetta vielä kuullut. Ja tuota Heikkiä me pidimme kouluaikoina jopa ateistina; tosin emme itsekään tienneet, mitä sellainen oikeastaan oli - tuskin tiedämme vieläkään! mielenkiintoisia ilmauksia nuo lyhteiden sitomiset ja itsessään oleva elämä," tuumailee Henrik mielessään.

Aliisa tapailee silmillään alkaneen virren sanoja: "Auta meitä surun tiellä taivaan isään luottamaan,

luovuttamaan Jumalalle rakkaimpamme kokonaan. Kiitos että muistoissamme, lähellämme, matkallamme - yhä lapsen silmin hän - lahjana on elämän.” Aliisa muistaa Heikin joskus maininneen, että meidän suurten ikäluokkien virrenveisuuta ei kyllä kuuntelisi ’pirukaan’ - mikäli vain voisi siltä korvansa sulkea - niin surkealta ja aneemiselta se usein kuulosti. Ehkä tästäkin syystä oli Elsi-vaimo valinnut tilaisuuteen ainoastaan kaksi virttä, ja niistä kummastakin vain pari säkeistöä.

Urkuri jatkaa vasta päättyneen virren muuntelua samaan aikaan kun Elsi ja Heikin äiti valmistautuvat ensimmäisinä viemään kukkatervehdyksensä. Elsi noutaa kukkalaitteet, laskee kätensä rohkaisevasti vanhuksen olalle nyökäten tälle - mennään. Urut ovat kuin huomaamatta alkaneet soittaa ’Vanhaa Virttä Taalainmaalta’, joka sitten soi hiljaisena koko ajan kun nuo kaksi läheistä laskevat kukkasensa arkun kannelle. Elsi katselee hetken Heikin arkkua, kohottaa sitten katsettaan ylös kuin voimaa hakien, katsahtaa taas alas - ja huomattessaan vanhan äidin alkavan murtua, kääntyy häntä kohden ja kietoo kätensä lujasti tämän harteille. Äiti katsahtaa Elsiä, huomaa rohkaisevan hymyn tämän kyynelten läpi, ja se auttaa vanhusta kokoamaan taas voimansa.

Aliisa katselee liikuttuneena näitä kahta naista. ”Merkillistä, kuinka tällainen suuri suru jollain tavoin kaunistaa ihmistä: kyynelten läpi voi aistia jalompaa ja ylevämpää kuin mitä ihmisestä tavallisesti huokuu. Kovassa paineessa timantitkin saavat kirkkautensa ja lujuutensa,” muistaa hän sitten jonkun sanoneen tai kirjoittaneen.

Elsi nyökkää äidille merkiksi poistumisesta, ja he astuvat varovasti alas portaita paikoilleen. Yhteinen pitkä huokaus on melkein kuultavissa saattajien palautuessa siitä samastuksesta, jonka läheisten näkeminen tällaisessa tilanteessa usein saa aikaan.

Veikko Malkanen seuraa, kun kaukaisemmat omaiset vievät tervehdyksensä arkun ääreen, lausuvat muistolauseita, kumartavat hillitysti läheisille ja palaavat sitten paikoilleen. Hän huomaa oman ahdistuneisuutensa lähes täysin hälvenneen. Enää ei tuntuisi niin kauhealta ajatukselta olla Heikin sijassa alttarilla lepäävässä arkussa. On kuin jokin tulppa hänen sisässään olisi lähtenyt liikkeelle ja poistanut pelon. ”Olenko minä vasta nyt kasvamassa aikuiseksi. Pitäisikö minun siitä kiittää kuollutta luokkatoveriani, jonka kanssa en koulun jälkeen ole ollut juuri missään tekemisissä?” ajattelee hän

itseksensä.

Hieman taaempänä istuva Henrik Koivisto muistaa, ettei hänen kukkakaupan hälinässä valitsemansa muistolause sovi tähän tilaisuuteen, sehän puhuu kuin joistakin lottoarpajaisista hamassa tulevaisuudessa - tässä tilanteessa huokuu kyllä jotakin aivan toisenlaista. ”Jättäisinkö koko lauseen pois?” miettii Koivisto katsahtaen suuren ikkunan läpi siniharmaaseen maisemaan. Jotakin näyttää liikkuvan ilmassa. ”Lunta! talven ensilumi - keksinkö minä tuosta jotakin?” aprikoi tämä virkansa puolesta sujuvaan sanavalmiuteen kouliintunut mies. ”Lunta, lunta ... niin kuin lumi peittää maan... niin kuin puhdas ensilumi verhoaa syksyisen maan... niin myös... niin myös henki... niin myös ikuinen henki sulkee syliinsä...syliinsä ajasta poistuneen... Ähh! kyllä tuo vähän ontuu, mutta ei tässä parempaakaan ehdi muotoilla,” ajattelee Henrik katsoessaan oman vuoronsa olevan käsillä. Sitten hän astuu varmoin askelin alttaria kohden, noutaa kuoriosan edestä kukkalaitteensa, pysähtyy tuokioksi ja nousee portaat asettuen arkun ääreen. Hän kohottaa katseensa, lausuu tervehdyksensä kuuluvalla äänellä, jää hetkiseksi seisomaan, kumartaa läheisille ja poistuu varmoin askelin paikalleen.

Kirkkoherra Kaarteva istuu seinustalla ison ikkunan vieressä katsellen mietteliäänä luokkatoverinsa tyylikästä esiintymistä. ”Onpa tapahtunut suuri muutos siitä, kun koulussa harjoittelimme suullista esitystä. Ja ulkoinen olemuskin on kokenut melkoisen muodonmuutoksen,” hän tuumailee kun kuulee Koiviston mainitsevan ensilumen ja katsahtaa vaistomaisesti ulos.

”Hyvä luoja, tämä ei saa olla totta,” huudahtaa Kaarteva melkein ääneen muistaessaan kuinka Heikki oli pari kuukautta aikaisemmin kertonut hänelle omituisen elävästä unestaan. Siinä Heikki oli katsellut ikään kuin auringonsäteessä puhtaiden lumihiutaleiden kimaltelua hautakummulle laskettujen ruusujen terälehdillä. Ihmeellinen ilo ja kirkkaus olivat täyttäneet hänet kokonaan. Hän sanoi hyvin tietäneensä tuon kummun kuuluvan juuri hänelle, mutta se ei millään tavoin himmentänyt iloa. Heikki kertoi yrittäneensä huutaa kummun ympärillä sureville rakkailleen, että heidän surunsa oli tarpeetonta, mutta nämä eivät näyttäneet kuulevan häntä. ”Kuulehan Urpo, ensilumen aikaan sinä joudut saattamaan minun lihallisen vaatteeni maan poveen,” oli hän sitten lausunut hymyillen, vakava sointi äänessään. ”En minä tällaiseen ole koskaan törmännyt enkä nytkään kunnolla varautunut. Heikin käsitykset

olivat kyllä tavanomaisesta tunnustuksellisuudesta poikkeavia, vaikeita minullekin, vaikka minäkin olen useilta tahoilta saanut liberaaliteologin leiman,” tuumiskelee Kaarteva hämmentyneenä.

Malkasen Veikko katselee hänkin Koiviston miehekästä olemusta tämän palatessa paikoilleen. ”Vaativa työ ja vastuu näyttävät tekevän meistä holtittomista koulupojista kelpo kansalaisia - saatamme piankin olla koko kansakunnan selkärankaa - ei olisi uskonut silloin koulusta lähtiessämme. Olisin minäkin voinut viedä kukkia Heikille, mutta tuli poikettua tänne suunnittelematta, matkan varrelta. Ei me miehet osata tällaisia asioita ajatella, Ritva-vaimokin jäi kaupunkiin ostoksille ja menee sieltä suoraan hotelliin. Tämä olisi voinut olla meille ihan hyödyllinen yhteinen kokemus - ei näihin syvempiin asioihin tule arjen hälinässä paljon paneuduttua,” ajattelee Veikko. ”Mitä kukista, ajatus riittää,” kaikuu samassa Veikon mielessä kuin jonkun ulkopuolisen lausumana, ”mitä kukista, kiitos ajatuksesta,” kuuluu taas selvästi. ”En minä tuollaista ajatellut, olenko minä tulossa hulluksi! helkkari, sehän kuulosti aivan Heikin ääneltä, eihän se voi olla mahdollista. Tämä on vain ollut hieman liikaa valuraudasta väännetylle koneinsinöörille,” tuumii Veikko



hämmentyneenä.

Samassa hän muistaa oman äitinsä: ”Olenko minä sittenkin tullut äitiini, hän se tiesi olla jo etukäteen ulko-ovella vastassa, kun lapsille oli sattunut jotakin ikävää. Isä-vainaa oli sanonut leikillään, että äiti aavisti hänen pierunsakin jo silloin, kun ne vielä muhivat hänen vatsassaan,” muistelee Veikko ja huomaa oman vatsansa hytkähtävän, kun mieleen nousee perheen hervoton riemu kaikkien yrittäessä keksiä niitä luonnollisia merkkejä, joista äiti oli tietämyksensä päätellyt. ”Voi niitä aikoja,” hän ajattelee kaihoisasti.

Omaiset ja tuttavat ovat jo laskeneet kukkalaitteensa kun vielä pitkä tummapukuinen mies astelee alttaria kohden, pysähtyy, astuu varmoin askelin Heikin arkun ääreen ja lausuu: ”He palajavat riemuiten, kun lyhteensä tuovat. Mutta on kovin vaikeata päästää läheistä ihmistä riemuitsemaan omasta lyhteestään, koska tahtoisimme pitää hänet alati täällä. Meillä on ollut etuoikeus iloita Heikki-ystävämme varhain kypsyneestä sadosta. Ilo ja rauha täyttäköön hänen taivastiensä. Heikki Honkalaa kiittolisuudella muistaen, Hirsikosken kunta.”

”Olipa erikoinen muistolause, etenkin kunnan edustajalta. Kuka tuo oikein oli, vaikuttaa jotenkin tutulta,” ajattelee

Henrik Koivisto katsellessaan miehen poistumista alttarilta. ”Nyt minä muistan, se on Tervanivan Yrjö, pari luokkaa ylempänä samaa yhteiskoulua kahlannut paikkakuntalainen. Onpa vaikuttava olemus - oli tosin jo kouluaikoina. Yrjö ei katsellut sivusta pienempiensä kiusaamista, vaan astui rohkeasti väliin ja selvitti tilanteen tavallisesti muutamalla terävällä sanalla. Tietenkin salskea olemus auttoi osaltaan asiaa. Niinpä niin, olenhan minä nähnyt hänen nimensä paikallislehdessä, kunnansihteerinä hän on täällä ollut jo pitemmän aikaa,” muistelee Koivisto.

Urkuparvelta alkaa kuulua vaimeaa suhinaa kertoen urkurin valmistautuvan musiikkiesitykseen. Joku alkaa soittaa viulua - kaihoisasti, kauniisti. Ääni täyttää koko kirkon, vaikertaa, valittaa, kohoaa kuin pilvettämiin korkeuksiin kaarteleva lintu.

Aliisa katsahtaa sivustalta keskilaivan penkeissä istuvaa saattojoukkoa: kyyneltyneitä silmiä, värähteleviä keskikäisiä suupieliä. ”Voi kuinka surullista ja kaihoisaa, ja kuitenkin jollain tavoin kaunista. Eikö kuolema olekaan niin pelottava asia?” miettii Aliisa musiikin hiljaa vaimentuessa.

Tulee pitkä hiljaisuus. Sitten Elsi nousee penkistä auttaen

takin Heikin äidin päälle ja käy noutamassa heidän kukkalaitteensa. Muu saattoväki seuraa ripeään tahtiin. Kantajat astuvat arkun ääreen, tarttuvat kahvoihin, ja nostavat sen yhtäaikaisesti ylös.

Urkuri alkaa juhlallisesti soittaa 'Aasan Kuolemaa'. Heikki oli joskus leikillään maininnut, että hänen siunaustilaisuudessaan pitää soittaa 'aasin kuolemaa' - melkoisia aasejahan me ihmiset kuitenkin olemme. Taa-taa-taa, taa-taa-taa, taa-taa-taa-ta-ta-taa-taa-taa, kaikuu kirkkoherra Kaartevan mielessä hänen seuratessaan kellojen soidessa saattojoukkoa ulos marraskuun harmauteen.

Suuret lumihiutalet leijuvat hautausmaata kohden astelevan saattueen yllä keräytyen kuin valkoiseksi pitsiksi mustille hatuille ja hartioille. Kuuluu vain hiljaista askelten ääntä hiekkaisella käytävällä - kaikki pysyvät vaiti. Lopulta saattue pysähtyy, kantajat nostavat arkun nauhojen varaan ja suuntaavat avointa hautaa kohden. Vielä hetki, ja valkoharmaa arkku katoaa paljaspäisten saattajien keskeltä maan uumeniin. Kantajat nostavat haudalle katteen kukkalaitteiden laskua varten: Elsi ja äiti, sukulaiset, työtoverit ja ystävät, kaikki vuorotellen, rauhallisesti, kuin yhteisestä sopimuksesta, sanaakaan

lausumatta - karua suomalaista seremoniallisuutta karussa suomalaisessa syyssäässä.

Kaarteva seisoo tapansa mukaan hieman etäämmällä odotellen, milloin voisi kuuluttaa laulettavan virren. Hän on juuri avaamassa suunsa kun läntisen taivaan pilviverho raottuu, ja kullankeltaiset auringonsäteet syöksähtävät yli hautakivien osuen suoraan Heikin kukitetulle kummulle. Kirkkoherra jähmettyy ja jää kasvot kalvenneina paikoilleen. Valonsäteissä leijuvat lumihiutaleet ovat kuin hopeasadetta, joka laskeutuu kummun kukkasten terälehdille kimalteleviksi kiteiksi. Kaartevan sydän takoo voimakkaasti hänen pohtiessaan sitä, pitäisikö hänen ilmoittaa kaikille, mitä Heikki oli hänelle kertonut unestaan? ”Ei, ei, minä olen sentään kirkon palvelija - ja vaikka en olisikaan, tuntuisi se tässä tilanteessa liian hämmentävältä,” hän pääättelee ja saa sitten vaivoin esitetyksi laulettavan virren. ”Nii-in, näkymättömät todistajat, mitä niillä oikeastaan tarkoitetaan - jospa me emme jääkään haudan pohjalle tuomiota odottamaan,” pohtii kirkkoherra vielä mielessään kuullessaan Elsin äänen kutsuvan saattoväkeä muistotilaisuuteen.

Jonkinlainen huojennus valtaa saattojoukon nyt, kun varsinainen seremonia on ohi. Ihmiset alkavat hiljalleen

poistua haudalta uskaltuen samalla katsella tuttaviaan. Henrik Koivisto kiirehtii askeleitaan tavoittaakseen edellään astelevan Kaartevan, koskettaa tämän olkapäätä ja sanoo: ”Kiitos Urpo, että pyysit minut tähän tilaisuuteen. Lienee tarpeen joskus kokea elämän syvempiä ulottuvuuksia, kun tätä ikääkin alkaa jo kertyä.” Miehet katsovat hetken toisiaan ja heittäytyvät kuin yhteisestä sopimuksesta toistensa kaulaan, koruttomat suomalaiset miehet, koruttomalla suomalaisella hautausmaalla. ”Älä sinä ystävä hyvä minua kiitä, odota kun joskus kerron sinulle, mitä olen saanut kokea tämän Heikki Ilmarimme myötä,” sanoo Kaarteva ystävälleen samalla kun Koiviston vaimo saavuttaa miehet ja alkaa kiitellä kirkkoherraa mieleenpainuvasta siunauspuheesta.

Sivukäytävän päässä heitä odottelee tuttavallisesti hymyilevä mies. ”Voi hyvä tavaton, sehän on Malkasen Veksi, miten sinäkin tänne eksyit?” huudahtaa Koivisto. ”Sitä olen itsekin ihmetellyt - ja on tässä ollut muutakin ihmeteltävää. Mutta teidän vanhentumisenne näkeminen tekee matkan vaivan arvoiseksi,” sanoo Malkanen leikkillisesti, ja seurue jatkaa verkkaisesti matkaa.

Seurakuntatalon edessä seisoo sakeassa tupakansavussa

Perälän Pertti, jonka suupieliin ilmestyy oitis leveä hymy, kun hän huomaa tutun seurueen lähestyvän. ”Taisi olla meidän prelaattimme synkretismirattaisto kuormituksella Heikki Ilmarin kanssa. Heikistä olisi pitänyt tulla pappi, ja sinusta Urpo pankinjohtaja,” lausuu Pertti kuuluvalla äänellään, huomaten sitten Koiviston vaimon vaivautuneen ilmeen. ”Pertti Perälä Hirsikoskelta, bensakauppias pankin armosta, huoltaa autot ja haukkuu kuljettajat, eikä maksa paljon,” esittelee hän itsensä luokkatovereilleen tuttuun tyyliin. ”Perälä on oikeassa, Heikistä olisi tullut erinomainen pappi. Hän kertoi minulle harkinneensakin sitä, mutta oli katsonut, etteivät hänen käsityksensä mahtuneet tunnustuksellisiin puitteisiin,” toteaa Kaarteva. ”Mitä noista tunnustuksista -aikoja sitten kuolleitten ihmisten keksintöjä ne ovat -jokainen kuitenkin uskoo niin kuin elää,” jatkaa Perälä. ”Ei kaksituhatuotisia käsityksiä aivan kevein perustein heitetä pois,” vastaa Kaarteva maltillisesti. ”Niinpä niin, aikoinaan värkättiin oikein koneita, joilla voitiin venyttää tunnustuksiin taipumattomia ihmisiä, ettei tarvinnut venyttää tunnustuksia,” heittää Perälä. ”Kyllä tänä päivänä venymistä tapahtuu lähinnä meidän omien käsitystemme puolella, toisinajattelijoiden luusto saa olla täysin rauhassa,” vastailee Kaarteva. ”Eipä silti, kyllä

Kaarteva on melko mukiinmenevä paimen, ei se koskaan rähjää asiakkailleen, niin kuin minä,” pehmentelee Perälä heidän kaikkien siirtyessä ovelle.

Seurakuntatalosta tulvahtaa vastaan lämmin, kahvintuoksuinen henkäys kun he astuvat sisään ja suuntaavat kulkunsa vaatenaulakoita kohden.

”Kunpa minulla olisi edes ojentaa kukkasia Heikin vaimolle. Minä ajattelin vain käväistä kirkossa seuraamassa Heikin siunaamisen. Mitä tässä osaa hänelle vieraana ihmisenä sanoa. Katselen vielä hetken täältä kauempaa,” ajattelee Malkasen Veikko hämmentyneenä suunnaten katseensa sinne, missä Elsi ja Heikin äiti ottivat vastaan muistojuhlaan tulijoita: halauksia, kättelyitä, joitakin itkunsekaisia sanoja. Elsi näytti hallitsevan itsensä todella hyvin. Joskus jopa vaikutti siltä kuin hän olisi ollut tukea antava osapuoli. Sen näkeminen tekee tilanteen Veikollekin helpommaksi, ja hän suuntaa askeleensa Elsin eteen, esittelee itsensä lyhyesti ja ilmaisee osanottonsa. ”Olet todella tervetullut, Heikki on puhunut sinusta niin paljon ja aina myönteiseen sävyyn,” lausuu Elsi. ”Minä tomppeli kun en kiireessä muistanut edes kukkasia,” jatkaa Veikko anteeksi pyydellen. ”Mitä kukista, ajatus riittää - kiitos ajatuksesta,” sanoo Elsi

vakuuttavasti ja Veikko tuntee jalkojensa lähes katoavan altaan. ”Kyllä Heikillä on kaikki hyvin,” hän sopertaa kaapaten Elsin syliinsä. ”Aivan varmasti, ei hänellä ole mitään hätää, me vain kaipaamme niitä asioita, joihin olemme hänessä ja hänen kauttaan kiintyneet. Minäkin selvästi tunnen hänen läheisyytensä. Itsekästähän tämä itku on ja voi satuttaa Heikkiä, mutta ei sille nyt mitään voi,” lausuu tuo urhoollinen pieni nainen. Merkillisen pumpulimainen tuntemus tulvahtaa Veikon mieleen kuin välähdyksenä siitä lohdusta, jota äidin syli oli joskus ammoin suonut pienelle itkevälle pojalle.

Malkanen astelee kahvipöydän ääreen ja lähtee sieltä kädet yhä liikutuksesta täristen etsimään vapaata pöytää. Kaarteva näyttää asettuneen omaisille varattuun pöytään ja Koivistot istuvat vähän kauempana. Henrik huomaa Veikon ja viestittää tätä liittymään heidän seuraansa. ”Tällaisissa merkeissäkö me hetki sitten koulusta karanneet pojanjulpit alamme toisiamme tapailla?” lausuahtaa Veikko istuutuessaan pöytään. ”Ehkä me ensin sentään saattelemme pois edeltäneen polven - vaikka olemmekin jo lähempänä kunnalliskotia kuin rippikoulua,” vastaa Koivisto mielteliäänä ja jatkaa: ”Olisi kyllä mukavaa kokoontua joskus tekemään välitilinpäätös siitä, mitä me suuret isänmaan toivot olemme saaneet



aikaan.” ”Ongelmajätteitä ja jumalattomasti turhia papereita, jotka eivät kelpaa edes siihen, mihin niitä 50-luvulla käytettiin,” sanoo Malkanen. ”Niinpä niin, edellinen polvi antoi meille sellaisen kuvan, että tie on avoinna tähtiin saakka, he kun olivat silottaneet meille kaiken valmiiksi. Nielaisimme sellaisenaan uskon uljaaseen uuteen maailmaan,” päättelee Koivisto. ”Joka haisee kaljalta ja ranskalaisilta perunoilta,” jatkaa Veikko. ”Tuoksuu sivistykseltä,” korjailee Koiviston Elina.

Melkein kaikki vieraat ovat jo asettuneet pöytiin kun harmaaohimoinen herrasmies vielä kiertelee seisovaa pöytää etsien istumapaikkaa. ”Jälleen myöhässä, nyt tulee jälki-istuntoa,” heittää Malkanen Kohivuoren Kallen tullessa pöydän luo. ”Käy istumaan, täällä on vielä tilaa,” täydentää Koivisto. ”Veksi ja Henkka, onpa tosiaan mukava tavata, kunpa tilaisuus olisi toisenlainen,” sanoo Kalle. ”Emme me aina voi valita tilannetta - tilanne valitsee meidät,” jatkaa Koivisto esitellessään koulutoverinsa vaimolleen. ”Aloimme tässä keskustella siitä, olemmeko me sodattomat sankarit jo oman joutsenlaulumme laulaneet ja joudamme pian historian lehdille,” alustaa Malkanen. ”Eihän tässä vielä ole saatu edes ääntänsä avatuksi, saaticka mitään lauletuksi, pelkkää säveltäpailua vasta. Me olemme nyt tulossa,” vastailee

Kohivuori. ”Ja Heikki on jo menossa,” lisää Koivisto, ja seurue vaikenee.

Hetken kuluttua Kohivuori rykäisee ja tuumii vakavalla äänellä: ”Noin se on, kyllä me suuta olemme oppineet soittamaan ja sillä tavoin työntämään syrjään asiat, joista meidän kaikkivoipaisuutemme ei saa otetta.” ”Me höyrähdimme sellaiseen uskoon, että maailma rakennetaan pelkällä suunsoitolla - tosin usko on jo alkanut horjahdella,” toteaa Koivisto. ”Sinähän katselet asioita oikein näköalapaikalta,” sanoo Malkanen. ”Enpä oikein tiedä, katsella aina voi - on sitten eri asia näkeekö paljon muuta kuin vilinää ja vilskettä kuin tonttujen joululaulussa,” vastaa lähetystöneuvos vaatimattomana.

Urpo Kaarteva astelee pöydän viereen, kättelee Kohivuorta ja sanoo, katsahtaen samalla koko pöytää: ”Olisiko teidän mahdollista tulla huomenna meille pappilaan päivälliselle, Kristiinakin niin kovasti tahtoisi tutustua koulutoverihini, tehtäisiin yhdessä vielä vähän surutyötä Heikin suhteen. Minä ainakin olen yhä hämmentyneessä mielentilassa.” ”Siitä olisi teille kovasti vaivaa,” lausuu Henrik Koivisto vilkaistuaan ensin kysyvästi vaimoaan. ”Ei toki, se merkitsisi meille paljon, olette kaikki sydämellisesti tervetulleita.” ”Minua kiinnos-

taisi selvittää teidän kanssanne omiakin tuntemuksiani, mutta täytyy keskustella asiasta Ritvan kanssa, ilmoitan heti kun tiedän hänen suunnitelmistaan,” sanoo Malkasen Veikko selvästi asiaan lämmenneenä. ”Tällainen vanhapoika aina pääsee tulemaan, kiitoksia vaan,” lausuu Kohivuori. ”Yrittäkää nyt kaikki päästä, tavataan sitten huomenna kello kuusitoista, meidän pitää jo siirtyä juhlasalin puolelle, muistotilaisuus on alkamassa,” lausuu Kaarteva lopuksi astellessaan lipuvin askelin pois. Juhlasalin ovella hän vielä käännähtää ja lausuu lyhyen merkittävästi viitaten kädellään juhlasaliin: ”Hyvät ystävät.”

Kanttori kuuluttaa pianon äärestä: ”Veisaamme aluksi virrestä 484 ensimmäisen ja neljännen säkeistön.”

Henrik Koivisto ei ollut mikään virsivirtuoosi, mutta tapaili itsekseen kouluajoilta tutun virren sanoja: ”Totuuden henki, johda sinä meitä, etsiessämme valkeuden teitä. Työtämme ohjaa, meitä älä heitä, tietomme siunaa.” ”Tietomme siunaa’, jää kaikumaan Koiviston korvaan, ja hän lukee nuo Topeliuksen sepittämät sanat uudelleen. ”Ja tätä me pidämme lasten virtenä,” hän ihmettelee samalla kun Kaarteva on jo siirtynyt puhujakorokkeen taakse ja aloittaa:

”Rakkaat Heikki Honkalan omaiset ja ystävät; kunpa vain mekin voisimme herätä unestamme huomaamaan, että olemme pohjimmiltamme sitä salaperäistä pyhää, joka meissä hengittää”, sanoi ystävämme Heikki.

Huomenna vietämme Pyhäinpäivää poisnukkuneitamme muistaen. Kyseinen päivä on saanut minut miettimään sitä, mikä mahtaa olla heidän unensa laatu meidän unemme verrattuna: saatoimmeko äsken Heikin unen lepoon - vai voiko hän nyt olla saattamassa meitä hereille, valveille, tietoisiksi sellaisesta, johon Topeliuksen sanoittaman virren sanat meitä johdattelevat? Varmaan tekin olette pitäneet sitä lasten virtenä, rakkaan satusetämme tekemänä. Heikki avasi silmäni tämän virren sanoman suhteen. Emmehän yleensä kouluaikoina pyytele neuvoja itse totuudelta, tai etsiskele hengen valkeutta - saatikka antaudu kaikkiin toimiimme ehdoitta koko sielullamme. Emme pyydä, että saavuttamamme tiedon tuoma valta koituisi siunaukseksi itse elämälle. Emme liioin varaudu siihen, että meitä välttämättä kohtaa myös murhe, emmekä pyydä voimaa silloin ylittää itseämme, sillä itse murheen syytä me emme useinkaan kykene poistamaan. Tämä virsi meille ihmislapsille pitäisi antaa pohdittavaksi siinä vaiheessa, kun me aikuistumisen kynnyksellä yritämme etsiä pitävää pohjaa ja

kiintopisteitä omaan elämäämme. Me suurten toiveiden lapset olemme usein ottaneet oppaiksemme pelkät hyötynäkökohdat ja tavoitelleet itsellemme vaurautta, valtaa ja kunniaa ainoina avaimina onneen. Me tiedämme Heikki-ystävämme määritelleen elämänsä suunnan virren kuvaamien kiintopisteiden mukaan, todellisten kiintopisteiden, joita kaikki viisaimmat opastajamme ovat myös pysyviksi kutsuneet.

Hiljennymme rukoukseen: Isä, me pyydämme voimaa kohdata tämä raskas menetys ja ikävä. Kasvata meissä herkkyyttä ja kuuliaisuutta sille, mikä meissä pyrkii kohti todellista, kaunista ja oikeaa. Me kiitämme sinua siitä, että olemme Heikki Ilmarin kautta saaneet tuntea hienoisen tuoksahtuksen sinun henkesi hedelmistä. Amen.”

Kanttori istuu pianon ääreen, nuori nainen nostaa viulun siroasti leukansa alle, katsahtaa kerran kanttorin suuntaa ja aloittaa. Matalalta, hiljaisesti, tummana väristen viulun ääni alkaa voimistua ja täyttää koko tilan; piano tulee mukaan täyteläisin mollisoinnuin, ja yhdessä ne rakentavat jotakin sanomattoman vaikuttavaa. Hennon viulistin liikkeitä myötäilevät sävelkulkua ja hänen silmissään on keskittyneen taiteilijan merkillinen ilme, kuin

katse kohdistuisikin sisäänpäin, näkymättömään. Viulisti kääntyy pöydällä olevaa Heikin kuvaa kohden samalla kun sävelkulku nousee spiraalin tapaan yhä korkeammalle. Kuvan ympärille asetettujen kynttilöiden liekit lepattavat levottomina, äkillinen tauko katkaisee sävelkulun, ja se kimpoaa viimeisen nuotin mittaamattomiin korkeuksiin. Kynttilöiden liekit rauhoittuvat. Soittajat alkavat pehmein, höyhenen tavoin leijailevin sävelin laskeutua takaisin maan pintaan, johon vielä rakentavat ylimaallisen kadenssin, loppukuvion, kuin malliksi meille maan päällä vaeltaville.

”Olipa kaunista, musiikki on merkillistä kieltä, se vain vaikuttaa, vaikkei sitä tietoisesti ymmärräkään. Jotakin se liikuttaa sisikunnassa,” ajattelee Henrik Koivisto soittajien siirtyessä paikoilleen. ”Tuo viulisti on Perälän Pertin tytär, opiskelee Sibelius-akatemiassa,” kuiskaa Koiviston vieressä istuva Kohivuori. ”Katsohan poikaa, millä värkeillä se tuollaisen enkelin on saanut aikaan,” hämmästelee Henrik, samassa jo häveten, kun muistaa, että Perälä itsekin oli kouluaikoina soittanut muutakin kuin suutaan. ”Saatan vain olla takerruksissa vanhoihin, typeriin muistoihin,” hän päättelee itsekseen, kun joku alkaa rauhallisesti lukea pöydällä olevaa adressipinoa, Heikkiä muistaneiden nimiä ja muistolauseita.

Tilaisuus lähenee loppuaan, Elsi nousee paikaltaan, kiittää lyhyen sydämellisesti saattajia ja kehottaa heitä vielä käyttämään pöydän antimia. Saattoväen siirtyessä hiljalleen juhlasalista hakeutuu Henrik Koivisto Perälän seuraan. ”Tuosta tyttärestäsi voit olla todella ylpeä, hänen soittonsa sulattaa tällaisen vanhan kalkkikasankin,” sanoo Henrik. ”Hän on minun diplomityöni - piti yrittää tehdä edes jotakin kunnolla, kun jäi tuo lukiokin kesken. Minä olin silloin nuorena liian paljon aikaani edellä, tuli valittua ympäristötietous pääaineekseen. Saatoin joskus olla sinuakin kohtaan turhan ilkeä. Kateuttahan se suurelta osin oli, kun ei asiat kotonakaan olleet kohdallaan, voitko antaa anteeksi,” lausuu Perälä vakavasti silmiin katsoen. Ja jo toisen kerran samana päivänä joutuu hillitty suomalainen virkamies heittäytymään suomalaisen tosimiehen kaulaan, kyyneleet silmissään.

Samassa saapuu paikalle Kaarteva pyytäen Perälää vaimoineen huomiseksi päivälliselle. ”Vai niin, että pyhät miehet kokoontuvat pyhien miesten päivänä, olisihan se paikallaan. Mutta jos te korkeasti koulutetut kaverit siellä haukutte minua hienoilla sivistyssanoilla - vaikka ’tilitantiksi’ - ja minä sitten kumartelen ylpeissäni niin, että pieneksi jääneen paidan napit lentelevät,” vääntää Pertti. ”Pahimmat nimittelyhalut ovat meiltä karisseet

'kolmikymmenvuotisen sodan' tantereille, olisi hienoa jos pääsisitte tulemaan. Sinä Pertti voisit terävällä huumorillasi kiskaista meidät maan pintaan, mikäli innostuisimme rakentelemaan tolkkottomuuksia," jatkaa Kaarteva. "Mutta kun se sinulle ylioppilaslahjaksi 'pimeästä' hankkimani kossupullo on jo ehtinyt haihtua," veistelee Perälä edelleen. "Ethän sinä Pertti ole viinämäen miehiä," jatkaa taas Kaarteva. "Enpä juuri, mutta olisihan paljon mukavampaa katsella sulavalinjaista pulloa kuin teitä pullovatsaisia, keski-ikäisiä köriläitä. Kiitoksia joka tapauksessa, katsotaan saanko pojat hoitamaan huoltoasemaa, minullakin kun on sellainen 'pyhä työ', niin kuin tällä Kaartevalla. Ilmoittelen kun tiedän tarkemmin," sanoo vielä Perälä.

"Yrittäkää kaikki päästä tulemaan, Eloniemet eivät malta tulla, he ovat eilen tulleet isovanhemmiksi ja haluavat huomenna käydä Tampereella katsomassa tuota suurta ihmettä. Yritän vielä tavoittaa Hiekkaset," sanoo Kaarteva kiiruhtaen matkoihinsa. Koivistot ja Perälä valmistautuvat jättämään hyvästit Elsille ja Heikin äidille.

"Merkillinen nainen tuo Elsi - hento kuin mikä, mutta seisoo silti tällaisen asian edessä vankkana kuin kallio. Minun pitää oikein vilkaista jalkoihini, etteivät siellä vain



vieläkin ole ne ruudulliset polvihousut,” tuumii Perälä vakavoituneena. ”Kunhan näkisi jalkoihinsa, jotakin omi-tuista on tullut väliin,” lisää Koivisto vatsaansa taputellen.

Marraskuinen iltapäivä on jo vaipunut hämärään Veikko Malkasen astellessa autoaan kohden. Sulava ensilumi litistyy jalkojen alla. ”Olipa hyvä, että tuli vaihdettua talvi-renkaat alle,” ajattelee hän kaivaessaan avaimia taskustaan. ”Taidan heti pirauttaa Ritvalle, voisin ilmoit-taa Kaartevalle tulostamme jo täällä - puhelimen jätinkin tänne autoon,” tuumii Veikko kaivaessaan kännykkänsä hansikaskotelosta ja valitessaan vaimonsa puhelimen nu-meron. ”Olette soittanut matkapuhelimeen, johon juuri nyt ei saada yhteyttä,” kuuluu tuttu miesääni. ”Oikeastaan on hyvä, ettei Ritvan puhelin ole päällä, on helpompaa suostutella hänet vierailuajatukseen silmätysten hotellissa,” ajattelee Malkanen kääntäessään autonsa keulan lähikaupunkia kohden.

Pertti Perälä avaa kotinsa ulko-oven ja kumartaa syvään tyttärelleen: ”Nopeasti sisään siitä, ettei ’Rativarius’ vilustu,” hän veistelee Merjan astellessa vielä vierailta tuntuvin korkokengin viemään viulua huoneeseensa.

'Knaps, knaps, kna-aps', kertoo Riikka-äidille selvää kieltä tyttären kotiinpaluusta. Pertti tömistelee jäljessä hoilaten kovalla äänellä: "Totuuden henki, johda sinä meitä," ja pysähtyy sitten aivan hiljaisena eteiseen. "Täällä on sinun totuuden henkesi," huutaa Riikka keittiöstä lähtiessään katsomaan syytä miehensä hiljentymiseen. Pertti seisoo vakavan näköisenä naulakon vieressä ja kajauttaa vaimonsa nähdessään: "Nyt akka äkkiä tukka rullille ja rippitanttu vintiltä, tuomion pasuunat soivat, huomenna mennään pappilaan kinkereille, missä pojat ovat?" "Jukka on yläkerrassa ja Antero sanoi lähtevänsä 'tipujahtiin' -poika saa vielä katkerasti niellä sinulta oppimansa ilmaukset. Lopeta tuo hölpötys ja tulkaa kumpikin syömään, sinun pitää vielä vaihtaa vaatteet ja viedä Lahtisen sisaruksille polttoöljyä ennen kuin talo täysin kylmenee," vastaa Riikka lainkaan uskomatta kuulemaansa. "Voi ei, ja meidän kun pitäisi harjoitella kulttuurista huomisista kutsuja varten: poloneesia, kumarruksia ja 'silivupleitä', jos mitä - nyt ei kuule kelpaakaan jätkän humpat. Oppitunnin aiheena sivistys, aikaa yksi vuorokausi - jatkakaa, sanottiin armeijassa. Oi sinä 'miehen kunnia', joudu matkaan, kiire jo on," venkoilee Perälä. "Kohta saat miehen kunniaa tästä paistinpannusta, ellet heti lopeta tuota pelleilyä," tokaisee Riikka.

Silloin Jukka tulee keittiöön ja tempaa auki jääkaapin oven sanoen: ”Eikö meillä ikinä ole mitään ihmisarvoista syötävää, pitää lähteä grillille.” ”Poika, aikasi on tullut, isälläsi on huomenna tuomion päivä, ja sinulle koittaa lopullinen miehuuskoe,” runoilee Pertti. ”Iskä on seonnut loputkin niissä hautajaisissa, minä en ymmärrä mitään,” sanoo Jukka. ”Minä en käsitä sitäkään vähää ja lupasin aloittaa shokkihoidon paistinpannulla, ellei kieli käänny ymmärrettäväksi. Täytä nyt se hulvaton suusi muusilla,” uhittelee Riikka. ”Tuokaa minun muusani oi,” jatkaa Pertti aloittaessaan ruokailuaan.

Lopulta Perälä yrittää virittäytyä vakavaksi ja selostaa asian vaimolleen. ”Olisit heti sanonut, minunhan pitää päästä kampaajalle, eikä tuolla vaatekaapissa ole mitään päälle pantavaa,” huudahtaa Riikka. ”Ja minä kun ilmoitin heti ovella kaiken, sopivaa vaatekappaleita myöten,” puolustelee Pertti. ”Sinulla on harvinaisen vähän aikaa opetella pitämään ylisuuri suusi suljettuna - muutoin minä en lähde minnekään,” valistaa vaimo. ”Minä harjoittelen vaikenemista läpi koko yön, ainakin nukkumisen ajan,” vakuuttaa Pertti. ”Et sinä osaa olla hiljaa silloinkaan, kuorsaat niin, että seinät tärisyvät,” lisää Riikka. ”Unilukkariksi minut sinne kutsuttiinkin, pitämään huolta siitä, etteivät pääse henkevoitymään

maan vetovoiman ulottumattomiin, häipyen kuin hiiren pieru Saharaan,” todistelee Pertti. ”Ja tuon miehen kanssa minä en lähde edes huoltamoita kiertämään, saa hävetä vielä bensamittareitakin,” jatkaa Riikka. ”Vaimo, sinä et arvosta minun verbaalista lahjakkuuttani,” lisää vielä Perttikin. ”Turbaalista,” korjailee keittiöön tullut Merja.

”No niin, mennään me miehet katsomaan, mitä huoltamolla pitää huomenna muistaa ja heitetään ne Lahtisen likkojen ’löpötkin’ samalla. Nyt minä tarvitsen oikein tosi-miehen apua,” puhelee Perälä Jukalle alkaessaan vaihtaa pukuaan haalareihin. ”Kilauta sinä vaimoseni sinne pappilaan ja pyydä siirtämään lasitavarat vintille - norsua tuodaan,” veistää mies iskien sitten isot kouransa poikansa olkapäille. ”Tuomme sitten meikkausta varten huoltamolta pari kiloa pakkeliä ja kulmahiomakoneen - kyllä tämä tästä,” lohduttelee Pertti ovensuussa ja alkaa sitten kovalla äänellä, ja jalkojaan tömistellen mölistä 60-luvun hittisävelmää ’pienen elefantin kävelyistä’: ”paapparamppap paarappappap pappaa” tömistävät nyt kumpikin mies ja astelevat ovesta ulos Riikka-äidin ymmärtäväisen nyrkinheristykseen saattamana.

”Miten minä osaan kertoa Ritvalle siitä, mitä olen tänään kokenut,” miettii Veikko Malkanen kaupungin valojen lähestyessä. Ritva oli jo pitkään odotellut miestänsä hieman huolestuneena, kun ajokelikin oli muuttunut pahemmaksi, eikä Veikon ollut puhe muuta kuin käväistä katsomassa koulutoverinsa siunaustilaisuus. ”Missä sinä oikein olet ollut, et kai eksynyt suunnassa, olet niin omituisen näköinenkin - et kai vain ole juonut,” tokaisee Ritva ärtyisästi Veikon ilmestyttyä huoneeseen. ”Ole kiltti äläkä moiti minua nyt,” saa Veikko hädin tuskin suustaan päivän tapahtumien kulkiessa kuin nauhana hänen mielessään. Ritva katsoo miestänsä pitkään ja tajutessaan tilanteen heittäytyy tämän kaulaan. ”Anteeksi, minä olin niin huolissani, tule nyt tänne istumaan ja kerro minulle kaikki,” sanoo vaimo miestänsä puristaen. Veikko kertoo vaimolleen päivän kokemuksistaan ja purskahtaa sitten lähes hillittömään itkuun saaden Ritvan seurakseen. Jokin hänen sisässään pyrkii ulos, purkautuu, ikään kuin antaen tilaa uudelle. ”Tuletko huomenna Kaartevalle, tulethan?” kysyy Veikko katsoen anovasti vaimoaan. ”Kaiken kuulemani jälkeen mikään ei pidä minua sieltä poissa, tämä päivä on nostanut sinussa pintaan jotakin sellaista, jonka olemassaolon olen tiennyt jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Siunattu olkoon tämä surujen päivä,”

vastaa Ritva silittäen hellästi miehensä poskea. ”Soitan heti Kaartevalle, että tietävät varautua, tällä kertaa emme unohda kukkasiakaan,” sanoo Veikko ja alkaa etsiä puhelinnumeroa.

Riikka Perälä valitsee kirkkoherran puhelinnumeron vieläkin aavistuksen verran epäillen miehensä selostuksia. ”Kristiina Kaarteva,” kuuluu puhelimesta iloinen ääni. ”Peräläisen Riikka täällä, ” aloittaa hän Kristiinan keskeyttäessä saman tien: ”Heipä, hei, pääsettehan tulemaan?” ”Mutta siitä on teille niin paljon vaivaa, voisinko olla jotenkin avuksi?” jatkaa Riikka. ”Tämä on meille suuri ilo, saadaan pitkästä aikaa koko pöytä täyteen, Assikin on muutaman päivän opintovapaalla ja auttaa mielellään, eikä Urpokaan ole aivan toivoton taloustöissä. Malkaset ilmoittivat juuri tulostaan, Koivistot, Kohivuori ja Hiekkaset jo aikaisemmin, mukavaa että pääsette: teitä näkee liian harvoin. Perttikin lienee melkein aina työssä. Tervetuloa!” sanoo Kristiina selvästi asiasta innostuneena. ”Kiitos, tavataan siis neljän aikaan,” sanoo Riikka suunnaten jo toista jalkaansa vaatehuonetta kohden.

Urpo Kaarteva oli juuri palannut ostoksilta ja nostelee täysinäisiä kasseja keittiön pöydälle. ”Katselivat tuolla ruokakaupassa pitkään kun lastasin nämä ostokset kas-salle. Ajattelivat varmaan, että pappilassa taas mässäillään, alkaahan tuo näkyä jo päällepäinkin,” se-lostaa hymyilevä kirkkoherra vatsaansa hieroskelle. Sitten hän kaivaa roskakaapin kulmauksesta tyhjän muovikassin ja tunkee sen taskuunsa sanoen: ”Käväisen vielä tarkista-massa, kuinka mummi ja vaari pärjäävät vanhassa talossaan, ovatko huomanneet laittaa edes lämmitystä päälle”. Kristiina hieman ihmettelee miehensä äkillistä huolehtivaisuutta, mutta ei nyt ehdi siihen syvemmin paneutua.

Kaarteva astuu autoonsa ja ajaa muutaman kilometrin matkan lapsuudenkotiinsa, missä hänen vanhempansa asustavat. ”No terve, kuinka täällä on pysytty lämpimänä?” hän kysäisee astuessaan tutusti sisään. ”Niin kuin tähänkin saakka, yli seitsemänkymmentä vuotta,” vastaa vaari pirtin pöydästä. ”Missä on taskulamppu, hakisin ullakolta jotakin kouluaikeista asiaa, meille tulee huomenna vanhoja luokkatovereita vie-railulle?” kysyy Urpo kun vaari jo nappaa selkäänsä kääntämättä takanaan olevasta laatikosta käteensä vanhan litteän taskulampun ja ojentaa sen pojalleen.

”Tuon tämän pian takaisin,” sanoo Urpo harppoen eteisestä ullakolle vieviä portaita kohden. ”Parasta onkin,” huutaa vaari tyypilliseen tapansa hänen peräänsä.

”Annahan autonavaimet, minun avaimeni ovat jossakin syvällä laukun pohjalla, käväisen ostamassa kukkaset huomista varten ja piipahdan samalla katsomassa, ettei Elsi vain ole jäänyt yksin surunsa kanssa, kun on niin pimeääkin,” sanoo Hiekkasen Aliisa Tuomolleen, joka kaivaa avaimet taskustaan ja heittää ne korkean ’miehekkäässä’ kaaressa vaimolleen. ”Ajele varovasti, siinä on vielä kesärenkaat alla,” hän varoittaa Aliisaa jatkaen sitten lehtensä lukemista. Aliisa ajaa verkkaisesti vajaan kilometrin matkan Honkalan omakotitalolle ja kääntää varovasti pihaan, jossa seisoo vieraan näköinen auto. Aliisa päättää kuitenkin poiketa ainakin ovella.

”Hei hei, en kai vain häiritse, ajattelin poiketa tarkistamassa, ettet sinä vain täällä yksin katsele seiiniä,” sanoo hän Elsin tullessa avaamaan. ”Enhän toki, Eeva-sisar tuli jo torstaina luokseni ja viipyy ainakin pyhien yli. Käy sisään, Eeva laittoi juuri teetä,” vastaa Elsi. ”Kiitos vaan, kyllä minä kuitenkin jatkan matkaa, soitele tai tule käymään meillä aivan milloin tahansa, olet aina



tervetullut. Minä poikkeen joskus alkuviikosta,” sanoo Aliisa huojentuneena. ”Te kokoonnutte siellä pappilassa huomenna, kirkkoherra pyysi minuakin mukaan, mutta sanoi kyllä hyvin ymmärtävänsä, että minä vielä haluaisin koota itseäni pienemmässä seurassa; pitäkää nyt hauskaa - kyllä Heikki olisi iloinnut tuosta ystäväjoukosta, on hän varmaan hengessä mukana,” sanoi Elsi kyynelten tulvahtaessa hymyn läpi.

Urpo Kaarteva nousee kiertävät puuportaat koettaen vanhalta muistoltaan varoa iskemästä päätään kattorakenteisiin. ”Tuonne hylättyjen kirjojen taakse minä sen silloin laitoin,” hän muistelee suunnistaessaan taskulampun valossa ullakolla. ”Onpa täällä pölyistä,” toteaa hän yskien hapuillessaan kirjojen taustaa. Käsi osuu johonkin, ja hän tempaisee ylös pölyisen ruskean paperipussin avaten sen varovasti. Pussista nousee kirkasta nestettä sisältävä pullo ja Urpo suuntaa lamppunsa siihen. ’Koskenkorva’, lukee etiketissä, ja pullon toiselle puolen on liimattu vanhan reseptin tapaan laskostettu, tekstiä sisältävä paperisuikale. ”Niinpä niin, siinähän on omistuskirjoitus, en enää muistanutkaan,” mutisee Kaarteva sujauttaen pullon muovikassiin ja

työntäen sen taskuunsa. Sitten hän laskeutuu portaat alas ja palauttaa juhlallisen arvokkaasti lampun isälleen. ”Tuon sitten seuraavalla kerralla uuden pariston, jos sattui kulumaan,” hän lausahaa poistuen kättään heilauttaen autolleen. ”Kyllä Kristiina ja Assi hämmästyvät kun tempaisen tämän viinapullon esiin, saattavat pian tarvita lääkeryypyt,” myhäilee Kaarteva suunnatessaan takaisin pappilaa kohden.

Kaarteva astuu pappilan keittiöön arvoituksellinen hymy suupielissään pitäen molemmin käsin muovipussia selkänsä takana. Kristiina ja Assi katselevat hämmästyneinä hänen sisääntuloaan - hämmästyen kahta enemmän kun tuo raitis ja vakava kirkkoherra heilauttaa selkänsä takaa heidän silmiensä eteen täysinäisen viinapullon. ”Hyvä luoja, mistä sinä tuon olet saanut,” huudahtaa vaimo hämmästyneenä. ”Pimeästä hain, oikein taskulampun avulla,” vastaa Urpo. ”Ei voi olla totta, minä pian pyörryn,” jatkaa Assi. ”Tämä on isäsi hurjan nuoruuden muistoja - vieläpä täysin koskemattomassa tilassa,” lohduttelee Urpo. ”Me saimme häälahjaksi sellaisia pieniä laseja, ovatko ne vielä tallella? Ne pitää varmaan pestäkin. Ottaisiko Assi sen tehtäväkseen?” järjestelee Kaarteva. ”Mutta eihän meillä ole koskaan tarjottu mitään noin väkevää,” ihmettelee Kristiina. ”Sitten onkin jo

korkea aika, ” sanoo Urpo nauruun purskahtaen ja jatkaa: ”Totta puhuen tämä ei olekaan mikään tavallinen pullo. Aion järjestää siitä vieraillemme pienen yllätyksen. Etsikää nyt ne lasit ja unohtakaa koko juttu.” ”Mutta!” yrittää vaimo vielä jatkaa. ”Ei mitään muttia, olkaa huoletta, isä järjestää kaiken, ” lohduttelee Kaarteva.

Yö laskeutuu Hirsikosken ylle, valot sammuvat pappilan ikkunoista kaiken ollessa lähes valmista huomista varten. Kristiinan ja Urpon mielen täyttää merkillinen odotuksen tuntu. Se kertoo siitä, että huomina tuo toivottua vaihtelua pienen maalaispitäjän turhankin vakaaseen elämänrytmiin. Mennyt päivä on ollut Urpolle täynnä uusia tunteita: kuoleman läheisyyttä, jossa oli aistittavissa jotakin muutakin. ”Merkillistä, ” ajattelee hän vaipuessaan uneen.

Vain Honkalan ikkunasta kajastaa vaimea valo. Elsi lepää vuoteellaan, väsyneenä, ajatusten harhaillessa päivän tapahtumissa. Käsi koskettaa vuoteen toista puolta ja kohtaa tyhjää - tyhjää! Pohjaton kaipuu valtaa mielen, kuristaa kurkkua ja rintaa. ”Voi Heikki kuinka kaipaankaan sinun turvallista läheisyyttäsi, ” hän nyhykkyttää

hiljaa tyynyä vasten tuntien samassa kuin kaukaisen kuiskauksen: ”No niin, kulta pieni, rauhoitu nyt, kyllä se tästä, nuku vähän niin saat uutta voimaa.” Ja pian Elsi rauhoittuu ja vaipuu syvään uneen.

Vain yksinäinen kynttilä valvoo lepattaen Heikki Ilmari Honkalan kummulla. Ruusujen lumiset terälehdet luovat aavemaisia varjojaan ensilumen peittämälle hautakummulle.

Marraskuisen pyhäinpäivän vaatimaton valonkajo sarastaa hiljaisen Hirsikosken yllä. Kenelläkään ei näytä olevan kiire minnekään. Pappilan kaikista ikkunoista kajastaa valo perheen suorittaessa vielä viimeisiä valmisteluita päivälliskutsuja varten. Urpo Kaarteva tarkistelee pappilan kattokruunujen valoja ja vaihtaa rikkoutuneet lamput uusiin. ”Nythän täällä alkaa taas nähdäkin,” hän puhelee itsekseen naisväen koetellessa liinojen sopivuutta päivällispöytään. ”Voisit kiillottaa sen ison hopeakynttelikön tähän pöytään, siinähän sinä olet niin taitava,” kehaisee Kristiina miestänsä saaden aikaan toivomansa tuloksen. ”Katson vielä läpi tänänaamuisen saarnani, eiliset kokemukset ovat hieman sekoittaa

ajatuksiani. Minun pitää koota mieleni, kirkossa on nyt paljon sellaisia, jotka ovat vuoden mittaan kokeneet menetyksiä. Suurten menetysten edessä tuntee tällainen paimeneksi asetettu itsensä pelkäksi paimenpojaksi, ainoana lohdutuksen välineenä pelkkä pajupilli,” puhelee Kaarteva istuutuessaan selailemaan kirjoittamaansa tekstiä. ”Älähän nyt, et sinä voi tehdä tapahtuneita tapahtumattomaksi, parhaasi olet aina yrittänyt. Et saisi ottaa koko maailman murheita harteillesi,” lohduttelee Kristiina. ”Lähdenpä tästä kirkkoa kohden, noudan matkalla jalkamieheksi joutuneen kanttorinkin. Hänen poikansa ajoi eilen heidän autonsa katolleen elämänsä ensimmäisissä aidoissa liukkaan kelin harjoituksissa,” sanoo Kaarteva. ”Hyvä luoja, ei kai siinä käynyt pahasti!” huudahtaa Kristiina. ”Ei onneksi, itsetunto ja auto vain saivat kolhuja. Muistuttakaa minua, että laitan tultuani tuon arvokkaan lääkepullon pakastimeen,” sanoo Urpo suunnaten jo askeleitaan eteistä kohden.

Hämärä on jo saanut valtaansa Hirsikosken maiseman katuvalojen ja siellä täällä pilkottavien ikkunoiden yrittäessä turhaan taistella sitä vastaan. Kynttilät syttyvät hautausmaalla kertoen kunnioituksesta ja kaipauksesta

tuntematonta ja rajan ylittäneitä kohtaan. Kynttilöiden sytyttäjät tulevat ja menevät aavemaisen hiljaisina - suomalaisen seremoniallisina.

Urpo Kaarteva on palannut kirkollisista tehtävistään ja etsiskelee ulkosalla sopivia paikkoja tulille, joita hän aikoo sytyttää toivottamaan vieraansa tervetulleiksi. ”Onko niitä nyt tarpeeksi, uskaltaisinko laittaa pari tuohon portaille, vai sytyttävätkö ne rouvien takinhelmat tuleen. Parasta viedä vähän kauemmaksi,” mutisee hän itsekseen.

Malkaset ajelevat Hirsikoskea kohden hyvissä ajoin ehtiäkseen rauhassa käydä Veikon isän ja isovanhempien haudoilla. Veikko haluaa käväistä vielä Ritvankin kanssa Heikin haudalla sytyttämässä kynttilän, jotenkin se tuntuu eilisten kokemusten jälkeen tärkeältä. Hän katselee pitkään kummulle asetettuja kukkasia, joissa jo näkyy kylmyyden jättämiä jälkiä. ”Heikki ja Elsi olivat oikeassa, kyllä ajatus kestää paljon kauemmin kuin kukkaset,” hän lausuu puristaen vaimonsa tiukasti kainaloonsa.

Kello lähenee jo neljää lauantai-iltapäivällä, ja iloisesti

tuulessa roihuavat tulet reunustavat pappilan koivukujaa. Valaistut ikkunat rikkovat marraskuun pimeyttä.

Pari autoa kääntyy juuri kujalle ja suunnistaa pihamaalle, Koivistot ja Malkaset saapuvat lähes yhtä aikaa etsien autoilleen sopivaa ryhmitystä pihassa, että toisillekin jäisi tilaa. Samassa myös Hiekkaset kääntyvät pihaa kohden saaden peräänsä Perälän isokokoisen lava-auton. Autonovet paukkuvat, ja päivällisvieraat astelevat portaille vastaanottamaan tulleen Urpo Kaartevan luosaa saaden lämpimän kehotuksen käydä sisään. Heti eteisessä tulvahtaa vastaan herkullinen ruuan tuoksu. Toisten jo ollessa sisäpuolella kaasuttelee pihaan vielä Kalle Kohivuorikin ja astelee miltei juoksujalkaa sisään. ”Taas tuli istuntoa, eipä ole ihme, että yhä olet poikamies - toiset ovat aina ehtineen edelle - me laitamme kyllä vielä jonkun tulemaan sinua puoleen väliin vastaan,” veistelee Perälä. Iloinen puheensorina täyttää pappilan aulan, tervehdyksiä vaihdetaan, tuntemattomia esitellään - juhla voi alkaa.

Urpo Kaarteva pyytää vieraitaan astumaan suoraan ruokasaliin, kahdentoista hengen jyrkän pöydän ääreen, joka nyt on kauniisti katettu juhla-ateriaa varten. Kaikki ovat jo asettuneet pöytään, Kaarteva odottelee hetkisen

verran ja nousee sitten ylös: ”Rakkaat ystävät, te ette voi kuvitellakaan kuinka iloisia olemme saadessamme teidät tänään luoksemme. Olette meille ‘pyhän veljeyden ja ystävyiden’ lähettiläitä. Tuntuu hyvältä tarttua tuttuun käteen niin kauan kuin vielä astelemme yhteisellä tiellä. Tämän ainutlaatuisen tilaisuuden kunniaksi haluan nyt sytyttää pöytään kolme valkoista kynttilää: olkoot ne merkkeinä rajallisesta rakkaudesta, rajat ylittävästä rakkaudesta sekä kaiken syliinsä sulkevasta, jumalaisesta rakkaudesta,” lausuu Kaarteva juhlavasti sytyttäen samalla vuorotellen kynttilät vieraiden katsellessa seremoniaa seisaalleen nousten. ”Tervetuloa ja hyvää ruokahalua ystävät.”

Seurue aloittaa ruokailun, tunnelmassa on jotakin pehmeän juhlallista, kuin etäistä tuulahdusta lapsuuden joulusta aikuisen kokemana. Kuulumisia vaihdetaan lyhyen hillitysti ruuan lomassa. ”Maistele nyt Kalle oikein tarkkaan, mitä olet meihin ukkomiehiin verrattuna menettänyt vuosikymmenten ajan,” lausuu Perälä Kohivuorelle saaden osakseen ’säätöveriensä’ hyväksyvän naurahduksen. ”Kyllä se teistä jo näkyikin,” vastaa Kohivuori saaden sanoilleen rouvien puoltavan



naurahduksen.

Pääruoka on nautittu, Kristiina ja Assi korjaavat ripeästi lautaset keittiöön, ja Urpo astelee keittiön puolelle kuiskaten jotakin Assin korvaan. Hetkisen kuluttua tulee Assi ruokasaliin kädessään hopeatarjotin, jolla kaksitoista pientä lasia. Hän jakaa ne hieman vaivautuneesti hymyillen vieraiden eteen ja istahtaa sitten itsekin pöytään. ”Hyvästi selvä päivä ja taivaan avaimet,” laukaisee Perälä saaden osakseen kannustavan iskun vaimonsa kyynärpäältä. Samassa saapuu paikalle salaperäisesti hymyilevä Kaarteva pitäen käsissään jotakin pellavapyyhkeeseen käärittyä. Hän astuu pöydän ääreen ja alkaa puhua: ”Päästessäni ylioppilaaksi keväällä -66 sain yhden niin arvokkaan lahjan, etten uskaltanut sitä vanhemmilleni näyttää enkä itsekään siitä nauttia, joten piilotin sen tarkoin kotini ullakon kirjahyllyyn, vanhojen kirjojen taakse. Ehkä se tuohon aikaan oli minulle turhan ’henkevää’, liian paljon ’spiritusta’ sisältävää. Eilen illalla rohkenin sen viimein hakea esiin - ja tässä se nyt on,” huudahtaa Urpo kohottaen liinan sisästä huuruisen pullon kaikkien nähtäville ja jatkaa: ”Tämän lahjan kylkeen on vanhojen reseptilääkkeiden tapaan kiinnitetty teksti, missä Agricolan tapaisella kirjakielellä on kirjoitettu seuraavaa:

Etkös ole Ihmis parca - aivan arca,  
Coscas itket ylen öitä - Caupungisa catoawasa  
Luojan laitoxen perähän.  
Tete aina ajatella - oppe aina noor ja wanha,  
sinun syndisen pitäisi.

Otta tästä ojennusta - huojennusta,  
Surman sua säikyttäisä.

Tulewale ärkipispalle,  
ionka pite Maan äret domitzeman

Anno Domini 1966

edeskirjoitta

Pertel Perelius”.

Seurue puhkeaa hillittömään nauruun katsellen vuoroin leveästi hymyilevää Kaartevaa ja alkuperäisen kepposen hämmästynttä tekijää, Pertti Perälää. Pullo kiertää kaikkien halutessa nähdä tuon kouluaikejen erään kohokohdan muistoja elävöittäväen tekstin. Naurun vaimettua Kaarteva jatkaa: ”Minä en ole pätevä sanomaan, millaisia vaurioita tämä ylipitkä varastointi on lahjalleni aiheuttanut.” ”Nythän se vasta on oikein vuosikertaviinaa,” toteaa Koivisto. ”Ja -66 oli oli erinomainen viinavuosi,” todistaa Perälä kaikkien räjähtäessä jälleen nauruun. ”Minulle olisi suuri kunnia, jos sinä Pertti, tämän lahjan antaja, avaisit sen ja kaataisit meille kaikille tuota muistorikasta lääketä - olemmehan me kaikki nyt ’surmankin’ säikyttämiä,” lausuu Kaarteva ojentaen pullon Perälälle.

Pertti Perälä nousee hitaasti paikaltaan, kohottaa pulloa ja alkaa puhua hänelle poikkeuksellisen juhllisella äänellä: ”Te kaikki voitte tämän lahjan laadussa aistia ripauksen koulunsa keskeyttäneen ikätoverin kateutta, mutta toivottavasti sen hankkimisen vaivassa - ankarana

viinakorttien aikana - myös hyvää ystävää kohtaan tunnettua arvonantoa. Lahjan varsinainen henki, 'spiritus', löytyy saatetekstissä" - Perälä pitää pienen tauon katsahtaen kaikkia läsnäolijoita ja jatkaa sitten ääntään hiljentäen: "Jota lahjanantaja ei olisi pystynyt laatimaan ilman edesmenneen ystävämme Heikki Honkalan arvokasta apua." Kaikki ovat aivan hiljaa Pertin vielä jatkaessa: "Joten jollakin merkillisellä tavalla tämä kirkassisältöinen pullo - on kuin pullopostia rajan takaa." Perälä kääntää katseensa pöydällä lepattaviin kynttilöihin ja kohottaa pulloa arvokkaasti niitä kohden kyynelten tulvahtaessa valtoimenaan hänen silmiinsä. Koko seurue on yhä aivan hiljaa.

Urpo Kaarteva katsoo pitkään Pertti Perälää ja lausuu: "Tuolloin minä en häpeäkseni osannut erottaa olennaista epäolennaisesta ja kiittää oikealla tavoin saamastani lahjasta - sallitko sinä rakas ystäväni minun tehdä sen nyt, yli kolmekymmentä vuotta myöhässä." Kaarteva levittää samalla kätensä ja astuu varovasti Perälää kohden. Miehet kietovat kätensä toistensa hartioille seurueen katsellessa hiljaa kosteiden silmäterien heijastellessa lepattavien kynttilöiden valoa.

Sitten Perälä nousee ylös, kiertää auki korkin, nuuhkaisee

avointa pullonsuuta ja lausuu tutuimmalla äänensävyllään: ”Tässä tuoksuu korkeiden ullakoiden raikkaus ja vanhojen kirjojen ajaton viisaus.” Sitten hän alkaa kiertää iloisesti nauravien ihmisten pöytää kaataen lorauksen kuhunkin lasiin. Kun kaikki ovat paikallaan, ottaa Urpo Kaarteva lasinsa ja nousee seisaalleen muiden seuratessa esimerkkiä, kohottaa lasinsa ja lausuu: ”Rakkaat ystävät, kohottakaamme rajat ylittävän ystävyiden malja.”

Ritva Malkanen antaa katseensa kulkeutua juhlavieraasta toiseen: Henrik Koiviston he olivat joskus tavanneet Helsingin katuvilinässä ja vaihtaneet muutaman sanan. Perälän suulliseen ilmaisutaitoon he olivat saaneet tutustua tankatessaan joskus autoaan täällä Hirsikoskella. Kaartevan Ritva oli nähnyt vain vihkimässä erästä Veikon sukulaista. Muiden vieraiden tuntemus olikin sitten sen vähäisen tietämyksen varassa, jota Veikko oli koulutovereistaan kertonut. Seuraelämään Ritva oli tosin oppinut jo lapsuutensa kaupunkilaiskodissa, ja oli siitäkin syystä lähtenyt näille maalaispappilan päivällisille hieman varauksellisin odotuksin. Hän oli pelännyt Veikon odottavan niistä aivan liian paljon. Nyt hän kuitenkin

näkee iloisesta liikutuksesta kostuneita silmiä ja aistii vilpítőntä, sisältä nousevaa yhteisymmärrystä. On kuin jokin voima olisi huomaamatta poistanut kaikki turhat naamiot, niin että ihmiset voivat hengittää entistä vapaammin, vailla kiristävän sovinnaisuuden pakkopaitoja. ”Olen todella iloinen että toit minut tänne, ” hän kuiskaa miehelleen, joka vastaa puristamalla hellästi Ritvansa kättä.

Sitten Henrik Koivisto nousee ylös ja alkaa puhua: ”Kristiina ja Urpo; tiedän välittäväni meidän kaikkien yhteisen tuntemuksen sanoessani oman sydämeni iloitsevan täällä kuin turvallisen kodin lämmössä. En minä puhu mistään nuoruuden kultaisten muistojen hehkusta, vaan jostakin todellisesta ja arvokkaasta, joka meissä ihmisissä itää ja kasvaa, kunnes se tahtoo raivata tieltään kaiken turhan ja arvottoman ja nousta esiin - puhtaana, verhoamattomana, ajattomana. Teidän laseissanne on vielä jäljellä tilkkanen viisauden tuoksua, joten pyydän saada kohottaa maljan rakkaalle isäntävällemme ja ikuiselle totuudelle.”

Jälkiruuan aikana keskustelu näyttää edelleen vapautuvan

vieraampienkin alkaessa tottua seuraan. Kaarteva kehottaa vieraitaan siirtymään salin puolelle mukaviin istuimiin. ”Toivoisin teidän todella pitävän tätä ihmisten rakentamaa tilaa kotinanne, missä kaikki inhimillinen voi vapaasti nousta esiin ja puhjeta kukintoon. Olisinpa rohjennut pyytää teidän Merjaanne tänne esittämään meille jotakin kaunista, mutta pelkäsin noilla nuorilla olevan omia suunnitelmiaan vapaa-aikojen varalle,” lausuu Urpo katsoen Perälän Riikkaa. ”Nii-in, eipä heitä paljon kotona näy, nuorilla on omat rientonsa,” vastaa Riikka. ”Niin kuin pitääkin olla, itsekästähän meidän olisi vaatia heitä pysymään vanhojen fossiilien seurassa,” jatkaa Kaarteva.

Kaikki ovat löytäneet itselleen sopivan paikan avarasta salista ja vaihtavat ajatuksia lähituntumassa olevien kanssa. Kaarteva keskeyttää puheensorinan ilmaisten aikovansa kertoa heille kaikille jotakin: ”Hyvät ystävät, en ole täysin varma siitä onko tämä, mitä nyt haluaisin teille kertoa, luonteeltaan iloista vai surullista, tai edes soveliasta kerrottavaksi, mutta minä heikko ihminen tunnen sydämeni niin kokemusteni raskauttamaksi, että tahtoisin jakaa ne teidän, ystäväni ja ikätovereideni kanssa.”

Sitten hän kertoo kaiken, mitä hän oli Heikki Honkalalta kuullut, ja mitä eilen oli tapahtunut. ”Ikään kuin Heikki tai jokin näkymätön voima olisi halunnut todistaa niiden ajatusten puolesta, joita olen Heikiltä kuullut. Ehkä me papitkin olemme niin aineellisuuden ja tieteellisen maailmankuvan eristämiä, ettemme tosissamme jaksa uskoa minkään näkymättömän mahdolliseen elävyyteen. Tässä minä nyt, virkani puolesta ’näkymättömien asioiden’ asiantuntijana odottelen malttamattomana teidän mielipiteitänne ja kokemuksianne näistä vaikeista asioista löytääkseni jotakin pitävää ja laajempaa pohjaa ymmärrykselleni,” jatkaa hän vielä istuutuen sitten alas.

Koko seurue istuu kotvan verran hiljaa ihmetellen kuulemaansa. Sitten Malkasen Veikko rohkaisee itsensä ja alkaa kertoa: ”Ajattelin kysyä omista kokemuksistani Urpolta kahden kesken, mutta hänen kertomansa jälkeen rohkenen puhua niistä teille avoimesti.” Sitten hän kertoo ajatuksiinsa tunkeutuneista sanoista ja niiden toistumisesta vielä Elsinkin lausumina. ”En tiedä, pidättekö minua hulluna, mutta joka tapauksessa on kaikki tämä tehnyt tällaiseen ’valuraudasta veistettyyn’ koneinsinööriin voimakkaan vaikutuksen,” jatkaa Veikko. ”Ei missään nimessä,” vakuuttavat kaikki kuin yhdestä suusta. ”Tuohan todistaisi aivan samasta asiasta kuin



minunkin kokemuksen,” jatkaa Kaarteva. ”Tämä antaa uutta ulottuvuutta meidän elämäkatsomukseemme, jotakin erikoista eilisessä oli aistittavissa,” lisää vielä Koivistokin. ”Voisivatko enkelit saada aikaan jotakin tuollaista, ja mitä nekin oikeastaan ovat, niistähän on nyt puhuttu julkisuudessa?” kysyy Aliisa. ”Perinteisesti pidetään meidän kristinuskossamme enkeleitä jumalaisen tahdon viestittäjinä ja toteuttajina. Siinä mielessä niiden voitaisiin tietenkin ajatella olevan eilisten kaltaisten tapahtumien takana. Pelkän raamatun perusteella jää kuva niistä valitettavan ohueksi ja tulkinnalliseksi,” vastaa Kaarteva.

”Onko sitten mahdollista, että kuolleet itse säilyttävät tietoisuutensa ja joissakin tapauksissa kykenevät viestittämään meille eläville?” kysyy Kohivuoren Kalle. ”Jo meidän kristillisen ajattelumme perustakin rakentuu ylösnousemuksen käsitykselle: että Jeesus Kristus esikoisena nousi kuolleista ja siten valmisti mahdollisuuden myös häneen uskoville. Puhutaanhan Vanhassa Testamentissäkin ’taivaaseen ottamisista’. Mutta rehellisyyden nimissä täytyy myöntää, että raamattuun perustuvat näkemykset kuolemantakaisesta elämästä jäävät ainakin yksityiskohdiltaan epämääräisiksi, arvoituksellisiksi, uskonasioiksi,” vastaa kirkkoherra.

”Eihän täältä voi fysiikan lakien mukaan mikään todella hävitä, vai mitä sinä Veikko alan asiantuntijana sanoisit?” lausuu Koivisto. ”Energian häviämättömyyden lain mukaan ei mikään fyysinen koskaan häviä - ainoastaan muuttaa olomuotoaan, kuten ensilumen pian taas häipyessä silmistämme,” vastaa Veikko. ”Jospa kurja ihmismielikään ei vilahda tyhjyyteen, niin kuin rahat Peräläisen kukkarosta; ja sekin lienee näköharhaa - toisten kukkaroihin vain siirtyvät,” jatkaa Perälä saaden seurueen nauramaan. ”Tuo oli terävä oivallus - olomuodon muutokset näyttäytyvät meidän aisteillemme usein täydellisiltä katoamisilta,” toteaa Veikko. ”Onko meidän sitten tiedottomina odoteltava haudan pohjalla viimeistä tuomiota?” kysyy vielä Aliisa. ”Uudesta Testamentista on tehty sellaisia tulkintoja, että uskossa poisnukkuneet odottaisivat lopullista täyttymystä jonkinlaisina ’näkymättöminä todistajina’, kun taas toiset joutuisivat nukkuen odottelemaan viimeistä tuomiotaan,” vastaa Kaarteva hieman empivän tuntuisesti. ”Tuossa kuvassa saattaa näkyä jonkin verran uskonnollista ’profiloitumista’ - sitä että on haluttu tehdä pesäeroa uskovien ja muiden välille?” kyseistää Koivisto. ”Täytyy myöntää, että jo kirkon alkuaikojen kehityskuluissa on merkkejä käsitysten jyrkistä vastakkainasetteluista - eikä

kärjistämistäipumus ole vielääkään täysin laimentunut, kuten uutisistakin turhan usein voidaan huomata,” myöntää Kaarteva. ”Helvettikin on vallanhaluisten ihmisten toisinajattelijoiden varalle keksimä pirullinen lukaali,” heittää Perälä Riikkansa kauhuksi. ”En minä kirkon edustajana rohkene tuohon aivan suoraan yhtyä, mutta asiassa saattaa olla ripaus omia näkemyksiä puolustavan mielikuvituksen lentoa,” vastailee Kaarteva maltillisesti. ”Eipä silti, eihän minulla ole mitään pelättävää, bensa-kauppiaita ei päästetä lähellekään avotulta, lentäisi pian koko helvetti taivaan tuuliin,” veistää taas Pertti saaden seurueen purskahtamaan nauruun, ja vaimonsa ylistämään miehensä toivottomuutta.

”Rehellisyyden nimissä täytyy minun tunnustaa, että tunnen ymmärryksenä hyvin puutteelliseksi silloin kun minun pappina pitäisi kyetä rakentamaan ymmärrettävää ja hyväksyttävää siltaa poisnukkuneiden ja surun murtamien läheisten välille. Siinä minä seison uskonkappaleet tarveaineina ja rajallinen järki vasarana - enkä muuta voi!” tilittää Kaarteva. ”Minä se aina voin täyttää tyhjenneen tankin, sinun osasi onkin paljon vaikeampi,” kommentoi Perälä. ”Eiliset kokemukset antoivat minulle jollakin tavoin tukevampaa pohjaa näiden vaikeiden asioiden tarkasteluun, tervetulleen lisäyksen pelkkään

uskonvaraiseen 'kristityn toivoon,'” jatkaa Kaarteva. ”Sinäpä sen sanoit, minä tunnen aivan selvästi, että vuosikymmeniä mieltäni varjostanut kuoleman pelko on väistymässä ja voin hengittää vapaammin,” sanoo Veikko Malkanen. ”Liekö meihin istutettukin noita pelkoja: meidän tulee pelätä ja rakastaa samanaikaisesti, vaati Lutherkin selityksissään,” jatkaa Kohivuori. ”Siihen ei pysty muu kuin jakomielitautinen, ainakaan samana päivänä ja selvin päin,” lisää Perälä. ”Ehkä katekismuksen ohjeet pitäisi käsittää symbolisesti, niin että pelko tarkoittaisi kunnioittavaa asennoitumista tuntematonta kohtaan, ja rakastaminen syvää kaipuuta sitä kohden. Ei tämä nyt tietenkään täysin puhdasoppista ole, mutta tuskin muutamaan yleisesti hyväksytyyn käsitykseen voidaan koko totuutta edes sisällyttää,” selittää Kaarteva. ”Toisaalta saattavat 'pelko ja rakkaus' - niin kuin 'miekka ja rauhakin' kuvata erilaisille ihmisille erilaisissa tilanteissa parhaiten sopivia luonnollisia kannustimia: jotkut kykenevät voittamaan heikkouksiaan ainoastaan kovan ulkoisen pakon edessä, toiset taas pyrkivät jalompaan täysin vapaaehtoisesti, rauhassa ja rakkaudessa,” jatkaa tulkitsemista Koivisto. ”Tuo on hyvin mielenkiintoinen näkemys moniin raamatun ristiriitaisuuksiin, sitä minun pitää vielä tutkia itsekseen,” sanoo Kaarteva.

”Koiviston ’synkretismirattaissa’ on jo täyssynteettiset öljyt - ei kuulu rahinoita,” heittää Perälä. ”Nykyisen raamatuntutkimuksen tulokset panevat papistonkin ’synkretismirattaat’ kovalle koetukselle,” toteaa Kaarteva. ”Nii-in, tulkintakiistoja on käyty jo julkisen sanan areenoillakin,” jatkaa Ritva Malkanen. ”Ja tullaan käymään tulevaisuudessakin. Onneksi niiden sävy on kuitenkin käymässä maltillisemmaksi,” myöntää Kaarteva. ”Kiistakeskustelut eivät kuitenkaan auta meitä niissä asioissa, joista aloimme äsken keskustella, elämän ja kuoleman mysteerien ymmärtämisessä,” johdattelee Koivisto. ”Mutta minä pelkään, että sellaisiin asioihin keskittyminen saattaisi teistä vieraista tuntua liian raskaalta - voisimme toki siirtyä kevyempiin aiheisiin,” empii Kaarteva. ”Minä voisin kertoa uusimmasta pakokaasuanalyysistä,” heittää Perälä. ”Tai ajokoirista,” jatkaa vaimonsa Riikka miehensä mieliharrastuksen tuntien. ”Ei missään nimessä, pysytään nyt näissä,” sanoo Hiekkasen Aliisa toisten viestiessä samaa eleillään. ”Totta puhuen, meidän on aikakin puhua asioista, jotka jokaisen on joskus kohdattava. Katsellaan nyt vain kuolemaa suoraan silmiin,” esittää Perälä. ”Totuutta suoraan silmiin, kunhan tietäisimme, mihin suuntaan meidän on katseltava?” lausuu taas Koivisto. ”Siinäpä se, meidän

näkökykymme on kovin rajoittunut. Näemme asioita ja tapahtumia, mutta emme ymmärrä niiden syitä ja seurauksia,” jatkaa Kaarteva. ”Tiedämme varmasti, ettei mikään voi hävitä, mutta uskomme silti omien aistiemme toisenlaista todistusta - ainakin itsemme osalta,” lisää Veikko Malkanen.

”Tuomon äiti puhui merkillisiä asioita muutama viikko ennen kuolemaansa. Hän kyseli meiltä tapahtumista, jotka eivät vielä voineet olla yhdenkään ihmisen mielessä. Ne tapahtuivat sitten täysin sellaisinaan parisen kuukautta hänen kuolemansa jälkeen,” kertoo Hiekkasen Aliisa. ”Ajattelimme hänen nähneen unia,” lisää Tuomo. ”Voiko kuolemaa lähestyvän ihmisen tietoisuus irrota tavanomaisesta aikakäsityksestä ja kokea tulevaa, kuten Heikki unessaan,” johdattelee Koivisto. ”Raamatussakin on kaikenlaisia profetioita,” lisää Kohivuori. ”Profetoimisen tai ennaltatietämisen lahjaa on joskus arvostettu yhtenä tärkeimmistä ’hengen hedelmistä’. Evankeliumit korostavat Jeesuksen ennaltatietämisen kykyä. Mutta useisiin raamatun ennustuksiin on nykyisen tutkimuksen tuomassa valossa suhtauduttava hieman varoen: ainakaan ei niiden sovittaminen oman aikamme tapahtumien ennakoimiseen ole aina perusteltua. Osa ennustusten muotoisista kirjoituksista on lähes

kiistattomasti osoitettu myöhempien polvien tekemiksi lisäyksiksi - rakentamaan vaikeata elämäntilannetta kokevan kansan tai ryhmän uskoa omaan tulevaisuuteen,” tilittää Kaarteva. ”Tulevien asioiden tietäminen on mielenkiintoista, mutta ei valaise ihmisen kohtaloa kuoleman jälkeen,” muistuttaa taas Kohivuori. ”Niinpä niin, ihmisminuuden häviämättömyden kysymyksessä emme voi nojautua suoraan fyysisen aineen häviämättömyden periaatteeseen. Joudumme turvautumaan analogiaan, samankaltaisuuteen: jos kerran aineellinen on luonteeltaan häviämätöntä, noudattaa kaikki muukin todennäköisesti samaa periaatetta,” päättelee Koivisto. ”Tuontapaiseen periaatteeseen viittaa raamatun sanonta, ’niin ylhäällä kuin alhaalla’,” lisää Kaarteva. ”Me voimme siten rakentaa ainakin ajatuksellisen teorian tietoisien elämän jatkumisesta olomuodosta toiseen,” päättelee Koivisto. ”Ja siihen, että toisten lompakoihin vilahtaneet Peräläisen ansiot vielä kerran palaavat alkuperäiselle omistajalleen,” lisää Perälä.

”Kuulosti itämaiselta, oletko sinä Pertti tutustunut itämaisiin uskontoihin?” kysyy Koivisto. ”En, jos ei vahingossa tullut sotkettua käsiään persialaisiin öljyihin, niissä kun ei ole alkuperämerkintää. Tiedetäänkö kristinuskon alkuperääkään kovin tarkkaan?” siirtää

Perti taas Kaartevalle. ”Vertaileva tutkimus tuo esiin yhä syvempiä ja kaukaisempia juuria käsityksillemme. ’Syntyjä syviä’ on pohdittu tuhansia vuosia, eikä vähiten juuri idässä. Sieltä Aabrahamkin oli kotoisin, Kaldean Urista,” selvittää Kaarteva. ”Idästä se aurinko nousee,” jatkaa Kohivuori kuin ajatuksiaan kooten. ”Ja meidän Riikka - sängyn itäpuolelta,” lisää Perälä hihittäen.

”Onko kristillinen kulttuurimme pyrkinyt rajaamaan käsitysten oikeaoppisuuden ainoastaan tähän kahdentuhannen vuoden puitteisiin?” kysyy Aliisa hieman varovasti. ”Rajoittamishalukkuutta on kieltämättä ollut, etenkin pelastusnäemyksen osalta - ja sen seuraamuksiin me kirkon piirissä tulemme vielä monessa asiassa törmäämään,” vastaa Kaarteva. ”Kuinka kirkko kykenee mukautumaan uusiin tuuliin?” kysyy Kohivuori. ”Toiset mukautuvat helpommin, toiset huonommin. Jotkut linnoittautuvat itsepintaisesti entisiin käsityksiinsä,” vastaa Kaarteva. ”Eikö se aiheuta hajaannusta ja horjuta koko laitosta?” kysyy Koiviston Elina. ”Erimielisyyksillä on aina omat vaikutuksensa kaikessa yhteiselämässä, enkä minä uskalla ennustaa kirkon tulevaisuutta. Voin ainoastaan toivoa ja rukoilla parasta,” vastailee Kaarteva. ”Suomen luterilainen kirkko seisoo hyvin vankalla pohjalla,” jatkaa vielä Hiekkasen Tuomo. ”Onhan meillä



vankat ja laajasti omaksutut luterilaiset perustat, mutta kun niin monet käsitykset noissa perustoissakin näyttävät olevan liiketilassa, niin on kovin vaikeata sanoa tulevaisuudesta mitään täysin varmaa,” vastaa Kaarteva.

”Minä takerruin miettimään Henrikin mainintaa totuuden etsimisen suunnasta. Tieteellinen maailmankuva yhä laajenee. Olisiko sieltä löydettävissä jotakin ratkaisevaa. Kuinka sinä asian käsität?” kysyy Veikko Malkanen. ”Tiede on suorastaan mullistanut käsityksiämme viime vuosisatoina ja laajentaa niitä kaikkiin suuntiin yhä edelleen. Uskoisin kuitenkin, ettei se milloinkaan kykene ratkaisemaan ihmisyyden ydinkysymyksiä: elämän ja kuoleman mielekkyyttä ja todellista luonnetta,” vastaa Koivisto. ”Meidän omaksumamme usko tieteen uljaisiin saavutuksiin horjuu - jäljetkään eivät ole niin uljaita kuin unelmat,” lausuu Hiekkasen Tuomo. ”Mitä suuntia meillä sitten on valittavanamme?” kysyy Veikko. ”Siitä minun piti tuossa edellä puhuakin: kun kerran on selvästi havaittu, ettei tyydyttäviä vastauksia löydy ulkoisesta maailmasta tai sen muutosyrityksistä, jää jäljelle vain yksi suunta: me ihmiset itse - sisäpuolellemme. Eiliset kokemukset tuntuvat nekin viittoilevan sellaisiin mahdollisuuksiin, joihin emme ole kiinnittäneet riittävästi tietoista huomiota. Raamatussa sanotaan, että

'taivasten valtakunta on sisäisesti teissä'. Ehkä sen itsekohtainen löytäminen vasta todella ratkaisee muutkin suuret kysymykset," pohdiskelee Koivisto. 'Jumalan valtakunta on sisäisesti teissä', sanoo Luukas 17. luvussaan. Tällaista sisäänpäin kääntyvää suuntausta on aina esiintynyt puitteissa, etenkin luostariliikkeessä. Keskiaikana oli vielä mystiikan nousukausia - tuskin sellaisen esiintulo nykyaikanakaan olisi mahdotonta," sanoo Kaarteva.

"Tarkoitatko tuolla keskiajan nousulla Lutheria?" kysyy Aliisa. "En varsinaisesti, vaikka oli hänelläkin kokemusta luostarielämästä. Nousukausi ajoittui parisensataa vuotta häntä edeltäneeseen aikaan, joskin se loi pohjaa Lutherin aikaisille muutoksille. Assi osaisi kertoa teille noista ajoista paljon enemmän. Hän opiskelee kolmatta vuotta teologisessa ja on juuri valmistellut esitelmää keskiajan tärkeimmistä kristillisistä mystikosta, Mestari Eckhartista. Tulehan nyt tänne isäsi tueksi. Ei sinun tässä seurassa tarvitse pelätä rikkovasi meidän 'kalkkikuoriamme' uusilla ja kriittisillä ajatuksillasi. Vanha kalkkikivinen prelaatti-isäsikin on pysynyt vielä koossa," sanoo Kaarteva. "Olen sen verran seurailut teidän puheitanne, että tunnen itseni kevyeksi puuttumaan syvempää elämänymmärrystä huokuvaan

keskusteluunne. En minä tällaiseen sananvaihtoon ole edes nuorten teologiensa parissa törmännyt, vaikka juuri näistä asioista siellä pitäisi puhua. Mitä sitten tulee Eckhartiin, on hänen näkemyksensä elämän äärimmäisten todellisuuksien löytymissuunnasta ehdottomasti sisäinen, eikä hän ole tässä näkemyksessään ainutlaatuinen meidän kristillisyytemme puitteissa. Totuuden löytäminen edellyttää hänen mukaansa sitä, että ihminen irrottaa mielensä kaikesta häviävästä, vaikka hän itse pysyykin sen keskellä,” luennoi Assi selvästi asiaansa innostuneena. ”Eihän meille tuollaista koulussa tai rippikoulussa opetettu,” ihmettelee Malkasen Ritva. ”Kristillinen kirkkomme on kiinnittänyt paljon huomiota ihmisen ulkonaisen elämän kurinalaisuuteen. Mooseksen lakia saatettiin teidän aikananne päähän päntätä oikein ulkoa. Mutta ei sisäinen suuntauskaan ole kokonaan poissuljettu, ainakaan Uuden Testamentin tekstien pohjalta. Niissä korostetaan monissa kohdissa maailmasta irrottautumisesta autuuden, jopa opetuslapseuden edellytyksenä,” jatkaa Assi. ”Meidän ikäluokkamme pääsi vähällä tuon katekismuksen suhteen, edeltäneet polvet sitä päästelevät vieläkin ulkoa kuin ’vettä valaen’,” sanoo Aliisa. ”Tuskin itsekään ymmärsivät, mitä ’klooria-vettä’ niskaamme kaatelivat,” täsmentää Perälä.

”Siinäpä se, ymmärryksen suhteen olisi meillä papeilla itsessämme paljon tehtävää. Vaikeata meidän on jakaa sellaista, jota meistä ei riittävästi löydy,” sanoo Kaarteva. ”Kyllä sinusta rehellisyyttä ainakin löytyy - tuskin sen parempaa perustaa ymmärryksen rakentumiselle voidaan edes ajatella,” toteaa Koivisto. ”Kunhan vain saisi pitävän perustuksen valetuksi itseensä, ja muutaman henkisen parrun kohottautumaan maanpinnan yläpuolellekin, että olisi rakentavaa esitettävää niille, jotka opastusta ja tukea tarvitsevat,” jatkaa Kaarteva. ”Maanpäälliset perustukset ja käsitykset lienevät väliaikaisia. Ne pitää kerran purkaa kuin rakennusluvattomat talot,” lausuu Hiekkasen Tuomo, itsekin sanojaan ihmetellen. ”Tuo oli kuin suoraan Eckhartin suusta, taidan etsiä muistilehtiöni,” lausuu Assi kunnioittavasti. ”En minä itsekään täysin käsittänyt sanojani, se oli vain ’harmaata aavistusta’, joka tässä teidän innostavassa seurassanne nousee esiin,” myöntelee Tuomo. ”Rotusakkia me ollaan, pelkkä läsnäolo jo viisastuttaa, pitääkin ryhtyä perimään siitä maksua,” keventelee Perälä.

”Vaikka emme sodastakaan enää mitään tiedä,” jatkaa Malkanen. ”Saattoihan sitä vielä olla hieman ruudinkäryä ilmassa, ainakin näin alavilla mailla,” lisäälee Perälä. ”Meidän kokemuksenttämme on paljon siloisempaa kuin

edellisten polvien. Se ei välttämättä ole ollut meille kaikissa suhteissa hyväksi. Raskaat kokemukset eivät ole pakottaneet meitä kohtaamaan elämän syvimpiä asioita ja omaa avuttomuuttamme,” jatkaa nyt Koivisto edellistä teemaa. ”Olemme oppineet pitämään kaikkea ulkoista hyvää ja sen jatkuvaa lisäystä ainoana elämänarvoina - itsestäänselvyyksinä,” jatkaa Malkanen. ”Pumpuleilla me olemme kelineet, tuskin kestäisimme enää edes olkipatjoja,” lisää Perälä. ”Jos te olette omasta mielestänne päässeet helpolla, niin mitä voidaan sanoa minun ikäpolvestani?” kysyy nyt Assi hieman hämmästyneenä. ”Olemme jatkaneet itse omaksumaamme suuntaa ja yrittäneet yhä paremmin tasoittaa teidän tietänne lainkaan ajattelematta sitä, että voimat eivät kasva liian hyvin luistavilla ajourilla,” vastaa Koivisto. ”Me tartutamme oman unemme lapsiimme. Toivomme heidän näkevän pelkästään kauniita unia, joita elämän kolhut eivät saa häiritä,” lisää Kaarteva. ”Sellaista ajattelua meiltä on vaadittu ainoana oikeana asiana,” sanoo Koiviston Elina. ”Ei tosin ole mikään ihme, jos kovia kokeneiden polvien mielessä kehittyi tällaisia arvostuksia ja toiveita. Ongelmia syntyy lähinnä siitä, että nämä ajatukset ovat päässeet liian hallitsevaan asemaan,” toteaa Kaarteva. ”Olemme yrittäneet korvata laadun määrällä,”

lisää vielä Henrik Koivisto.

”Nytkö me olemme heräämässä tuosta lapsellisesta unesta. Sitäkö tämä merkillinen tunne on?” kysyy Veikko Malkanen. ”Jospa meissä keski-ikäisissä elintasoajattelijoiden jokin todellisempi olisi pyrkimässä pintaan vahvan kalkkikuoremme läpi,” lausuu Kaarteva. ”Siinä kuulit, vaimo, tipu siellä nokkii kuorta, turhaan sinä minua tipuista puhumisesta toruit,” vääntää Perälä. ”Sinä ja sinun tipusi, koetlemme kohta sinun kalkkikuoresi kestävyyttä,” kuittaa Riikka seurueen ymmärtäväisen naurun säestyksellä. ”Sisästä käsin vaikuttavasta salaperäisestä tekijästä Eckhartkin puhuu: se houkuttelee ihmistä yhä uusiin asioihin, kyllästyttää niihin ja johdattaa lopulta väsyneen matkaajan kaikesta turhasta tyhjentyneenä omaan itseensä, Isänsä kotiin,” sanoo Assi. ”Näyttäisi siinä useimpien tankki tyhjentyvän ennen määräpäättä,” lisää Perälä. ”Emme huomaa lainkaan tarkkailla omaa bensamittariamme, ajamme vain täysillä eteenpäin, kunnes alkaa nykiä, tai sammuu keralla,” täydentää Kohivuori. ”Haluamme ajaa pakoon itseämme,” lausuu Koiviston Elina. ”Tuossa tuli sanottua paljon: me ajamme pakoon itseämme - tätä ajatusta pitää vielä kehittää eteenpäin,” tuumaa Kaarteva. ”Kohellamme korvat ummessa pakoon ’sisäministeriömme’

poliisivoimia, jotka huutavat: ”Takaisin senkin roisto, olet varastanut elämänä pitämäsi automobiiliin – odota vain, niin tankkisi tyhjenee - panemme sinut vielä Saharaan kaahaillemaan,” runoilee taas Perälä. ”Kyllä sinä Pertti olet jostakin saanut itämaista öljyä, tuohan kuulosti jo jälleensyntymisopilta,” sanoo Koivisto. ”Vaviskaa maat ja kansat, Perälä itse syntyy jälleen kiusaksenne!” veistää Pertti vaimonsa tuhaduksen säestämänä.

”Eikö ihmiseksi uudelleen tuleminen olekin melko yleinen käsitys maailmalla?” kysyy Aliisa hieman Kaartevaa arkaillen. ”Itämaisissa uskonnoissa se on yksi keskeisiä asioita, ja ovathan jotkut yrittäneet etsiä sen jälkiä myös kristinuskon historiasta, tosin aika laihoiin tuloksin. Kristillisyydessä puhutaan ennen muuta uudelleen syntymisestä ylhäältä. Sitä me ehkä olemme jo sivunneetkin puhuessamme jonkin tuntemattoman nousemisesta esiin. Paavali kehotti aikoinaan pukemaan päälleen Kristuksen. Voisi tietenkä olla niin, että sisästä kohoava tuntemus on esimakua tästä hänen kehotuksestaan,” vastailee Kaarteva. ”Ja Peräläinen heittää haalarit pyhäpuvun päälle ja rientää auttamaan leskiä ja viluisia,” heittää Pertti. ”Niinpä juuri, ehkä meillä pitääkin olla puhtaat ’pyhävaatteet’ yllämme, ennen kuin voimme odottaa pääsevämme osalliseksi täydellisen

läsnäoloon,” filosofoi Koivisto. ”Nyt Koivisto puhuu taas kuin Eckhart aikoinaan, taidan pyytää Teiltä yksityistunteja kun tulen sinne Helsinkiin,” lausuu Assi. ”Olet todella tervetullut käymään aivan milloin tahansa, voisit samalla valistaa meitäkin nykytutkimuksen saavutuksissa,” sanoo Koiviston Elina.

”Eivät uudet tulkinnat sinänsä avaa mitään elämän mysteereitä. Ne ovat vain tulkintoja - niin kuin kaikki entisetkin kirjoitukset - ei niistä sellaisenaan voi mitään todella arvokasta rakentaa,” lisää Assi vakavana. ”Kuulkaahan tuota nuorta - pohdimmeko me tuohon tapaan aloittaessamme kolmatta vuosikymmentämme?” kysäisee Koivisto. ”Ei meidän ajattelumme lähtenyt aivan niin vankalta pohjaltakaan kuin minkä Kristiina ja Urpo ovat voineet antaa. Meidät vain ruokittiin hyvin, pidettiin kurissa ja poissa aikuisten jaloista,” lisää Hiekkasen Tuomo. ”Niinpä niin, tähän sitä taas tultiin, autobaanat ovat sittenkin poikaa,” heittää Perälä. ”Niihin pitäisi rakennella sopivin välein mutkia ja töyssyjä, etteivät ajajat pääse nukahtamaan,” jatkaa Malkasen Veikko.

”Tasapaino ja harmonia - siitäkö asia kiikastaa?” aprikoi Kohivuori. ”Nyt Kalle taisit osua lähelle naulankantaa. Me sokeudumme turhan helposti yhdestä ainoasta ajattelu-



tavasta ja unohdamme yksipuolisuuden horjuttavan tasapainoa, jota elämä itse sitten lähtee meille kiertoteitse opettamaan,” toteaa Koivisto. ”Siis kantapään kautta,” varmistaa Veikko. ”Tällaisista keskusteluista pitäisi kirjoittaa kirja,” innostuu Assi. ”Mutta Peräläisen osuus pitää kyllä leikata pois,” opastaa Riikka. ”Silloin se olisi kuin mauttomaksi käynyttä suolaa - ei siitä olisi kuin pois viskattavaksi,” todistelee Perälä itse. ”Kyllä minä sinut vielä suolaan, kunhan kotiin päästään,” vakuuttelee vaimo. ”Jollakin tavoin ihminen itse muodostuu omaksi kirjakseen,” tuumailee Kohivuori. ”Omalaatuiseksi kappaleeksi suurta elämän kirjaa,” jatkaa Kaarteva.

”Nyt kuitenkin juomme välillä kahvit, että me naisväkikin pääsemme vauhtiin - ryhdymme pian vaatimaan puheenvuoroissa kiintiöperiaatteen noudattamista,” lausuu Kristiina johdatellen vieraitaan katetun kahvipöydän suuntaan. ”Meillä on aina noudatettu kiintiöperiaatetta: minä puhun, ja Riikka siunaa päälle - Urpo joutuu tekemään molemmat asiat itse,” valistelee taas Perälä seurueen noutaessa pöydän antimia.

Kaikki istuvat taas mukavasti salissa valmiina jatkamaan keskustelua.

”Jos otamme lähtökohdaksi sen, että etsintämme suunta olisi käännettävä sisäänpäin, niin miten se tehdään? Osaatko sinä Assi antaa meille ulospäin suuntautuneille fossiileille selkeitä neuvoja?” kysyy Veikko Malkanen. ”Voi kunpa osaisinkin! Uskoisin todellisten neuvojen syntyvän ensikäden omakohtaisista kokemuksista eikä pelkästä kirjaviisaudesta. Tästä keskustelusta päätellen te voisitte pikemminkin toimia minun oppainani. Esittämäni ajatukset ovat lainoja toisilta. Eivät ne ole todella minun,” tilittää Assi. ”Entä ne Eckhartin ajatukset, esittääkö hän konkreettisia keinoja?” kysyy Aliisa. ”Hänen käsityksistään minä voisin kertoa paljonkin: olennaisinta niissä lienee juuri se, että ihmismieli tulee irrottaa kaikista tavanomaisista piintymistään ja ehdollistumistaan - varsinaiset mystiset kokemukset ovat lähinnä seurausta. Ei niitä voida aikaansaada millään vippaskonsteilla. Mutta minä varmasti väsyttän teidät Eckhartillani,” jatkaa Assi. ”Täytyy myöntää, että Eckhartissa on omakohtaisen ymmärryksen tuomaa syvyyttä, vaikka osa hänen näkemyksistään julistettiin harhaoppisiksi hänen kuolemansa jälkeen - tosin Tuomas Akvinolainen oli aikaisemmin julistettu hyvin samantapaisten ajatusten esittämisestä huolimatta pyhimykseksi - vieläpä saman paavin toimesta,” toteaa Urpo Kaarteva myötämielisesti.

”Hyväksyttäisiinkö hänen ajatuksensa nykyisessä kirkossamme?” kysyy Koivisto. ”Ei ainakaan varauksettomasti. Näistä nuorista teologeista en tietenkään uskalla paljonkaan sanoa,” vastaa Kaarteva. ”Miksi ei kristillinen kirkko voi hyväksyä ihmisen omia mahdollisuuksia etsiä ja löytää itse sisäisesti jotakin todellista?” kysyy Hiekkasen Tuomo. ”Kirkon pelastuksellinen näkemys on jo alkuvuosisatoina muotoutunut ja kiteytynyt sellaiseksi, että yksityisen ihmisen mahdollisuudet riippuvat ennen kaikkea Jumalan toiminnasta historiassa,” alustaa Kaarteva. ”Kirkko näkee pelastuksen tulevan ihmisen ulkopuolelta ja siinä se itse suorittaa pelastusta välittävää tehtävää,” jatkaa tytär Assi. ”Miten sellaista voidaan välittää?” kysyy Koiviston Elina. ”Evankeliumin ja sakramenttien kautta kirkko katsoo välittävänsä ainoata apostolista perimää ja toimivansa sillä tavoin porttina pelastukseen, mikäli ihmiset ottavat sanoman uskossa vastaan,” vastaa Assi. ”Katsooko se, ettei muita portteja ole, tai ole koskaan edes ollut olemassa?” kysyy Malkasen Ritva. ”Kirkko katsoo pelastuksen riippuvan juuri noista isäni mainitsemista historiallisista tapahtumista: Jumalan toiminnasta Poikansa Jeesuksen Kristuksen kautta ihmisten pelastukseksi. Ja tämä rajaa pelastuksen mahdollisuudet

sekä ajallisesti että ideologisesti varsin ahtaisiin puitteisiin,” vastaa Assi isänsä nyökyttäessä päätään hyväksyvästi. ”On sitten eri asia, kuinka avaramielisesti kirkon piirissä työskentelevät ihmiset yksilöinä näitä asioita tulkitsevat,” jatkaa vielä Kaarteva. ”Kunhan vain uskomme sovitukseen, niin autobaana on auki taivaaseen saakka - eikä tarvitse edes bensamittaria vilkuilla,” suoristelee Perälä.

”Onko tässä katsottu opin tulevan helpommin omaksuttavaksi, jos se kiteytetään mahdollisimman yksinkertaiseen muotoon?” kyseistää Koivisto. ”Kansalle rinkelii ja piparkakkuja - sen tietävät kaikki poliitikot,” parantelee Perälä. ”Kyllä kirkko yrittää tarjota myös kuivaa leipää, eikä pelkkiä piparkakkuja,” puolustelee Kaarteva. ”Ehkä se on kuivahtanut liiaksikin, kun katsotaan sitä pientä joukkoa, joka kansoittaa kirkkoja suosikkijuhlien ulkopuolella,” tunnustaa Assi. ”Jääkiekko vetää ihmisiä valitettavasti sataverroin enemmän kuin tavanomainen kirkollinen toiminta,” jatkaa vielä Kaartevan Kristiinakin. ”Yksinkertaista se on jääkiekokin: raudanpalat jaloissa kuminpalaa naruverkkoon - tosissaan kuin talvisodassa,” vääntää Perälä. ”Siinä taas yksi huomionarvoinen seikka: me olemme tosissamme aina silloin kun elämä sitä meiltä vähiten odottaisi,”

päättelee Koivisto. ”Voisinkin pistää tässä jo ripaskaksi,” heittää oitis Perälä. ”Älä hyvä mies, henkselisi katkeavat ja istut siinä parketilla paidanhäntä levällään - noudahan Assi kamerasi valmiiksi,” ennakoi Riikka seurueen hyväntahtoisen naurun säestyksellä.

”Jospa minä kuitenkin saisin vielä palata kysymykseen: onko tietoinen elämä mahdollista heti kuoleman jälkeen - tahtoisin niin mielelläni kuulla teidän mielipiteenne - tietenkin vain jos todella haluatte sen esittää,” johdattelee Malkasen Veikko. Hetken verran kaikki miettivät vastauksiaan, ja sitten Kaarteva katsoo papilliseksi velvollisuudekseen aloittaa: ”Kaikkien näiden kokemusten valossa käsitykseni alkaa kallistua siihen alkukristilliseen suuntaan, että tietoinen elämä jatkuu välittömästi meille näkymättömässä muodossa - millaista se sitten on, ja kuinka lopullista - siihen en rohkene ottaa kantaa vielä näillä tiedoillani.” Kaartevan myönteinen kannanotto kirvoittaa pian toisetkin ilmaisemaan mielipiteitään, jotka suurelta osin mukailevat hänen näkemystään. Varovainen myönteisyys on niissä yleisenä sävynä. ”Kyllä tässä esiintulleet asiat auttavat ainakin minua suhtautumisessa niin omaan, kuin läheisten elinpäivien täyttymiseen,” toteaa Koiviston Elina. ”Niin minuakin, meidän ikäluokallamme alkaa olla edessämme omista

vanhemmistamme luopuminen, mikä tulee olemaan monille kova paikka,” jatkaa Hiekkasen Aliisa. ”Rivit tiivistyvät takanamme ja harvenevat edessämme - niinhän sanotaan - on vaikeata luopua sellaisesta, joka liittää meidät lujasti omaan ajallisuuteemme,” päättelee Koivisto. ”Todellakin, tuota pitää taas ryhtyä miettimään. Olemmeko enemmän kiinni omissa muistikuvissamme kuin niiden kohteissa - tämä jo melkein puistattaa,” jatkaa pohdintaa Kaarteva. ”Saatoimme taas hipaista elämän naulankantoja, samastumista siihen, mikä liittyy minuun, ja vain minuun,” lisää vielä Hiekkasen Tuomo. ”Joka itsensä kadottaa, hän löytää, luvataan isossa kirjassa: mitä ilmeisimmin juuri tähän naulankantaan viitaten,” lausuu taas Kaarteva. ”Tuohon vaiheeseen minä olen jo päässyt: Riikka huutaa harva se päivä, että ’mihin riivattuun sinä taas katosit, kuin maa olisi niellyt’,” tulkitsee Perälä saaden Riikan hellän kosketuksen niskavilloihinsa. ”Tässä liikutaan jälleen Eckhartin perusajatusten liepeillä: ihmisen pitää itse yltää tiettyyn puhtauden tilaan, että Jumalan pojan syntymä voisi tapahtua hänen sielunsa korkeimmassa olemuspuolessa”, lisää vuorostaan Assi.

”Tästähän me pääsemme kehittelemään näkemyksiämme elämämme tarkoituksesta ja mielekkyydestä - nyt kun kuoleman ajatukseen ei enää luo liian häiritseviä varjoja,”

alustaa Koivisto, viestittäen muutosta keskustelun aiheeseen. ”Ehkä on helpompi etsiä elämälle mielekkyyttä, kun katsotaan sillä olevan jonkinlaista jatkuvuutta myös tämän lyhyen pyrähdysten jälkeen,” jatkaa Kohivuori. ”Sitten meidän pitäisi selvittää vielä elämän alkukin, että saisimme kokonaisen kuvan aikaan,” lisää vielä Veikko Malkanen. ”Nyt päästään sitten Aatamin ja Eevan seikkailuihin sarjassa ’kauniit ja rohkeat’, ensimmäinen osa; lyhennelmä tapahtumista nähtävissä tekstitelevisiion sivulla 1,” veistää taas Perälä. ”Olisi todella hienoa, mikäli kykenisimme rakentamaan sellaisen kokonaiskuvan elämästämme, että älyllinen puolemmekin voisi sen täysin hyväksyä,” sanoo Kaarteva. ”Siinä työssä meidän on uskallettava jonkin verran tarkastella raamatun myyttistä rakennetta ja luopua sen puhtaasti sananmukaisesta tulkinnasta - tuskin sitä on aivan sellaisenaan nieltäväksi tarkoitettukaan,” johdattelee Koivisto Kaartevaa tarkaten. ”Ehkä me kirkon piirissä olemme liiaksi lukkiutuneet kirjaimellisiin tulkintoihin ja takoneet ne lujasti kiinni tunnustuksellisin rautanauloin,” myöntää Kaarteva. ”Nauloja on jo paljon irroteltu. Ei kaikkea enää oteta aivan sellaisenaan. Uudelleentulkinnan tuulet puhaltavat tutkijoiden kammioissa varsin voimakkaina,” jatkaa Assi. ”Elämän tarkoituksen

pohdinta jää useimmiten varsin vähälle, me nielemme eteemme asetetut mallit ja ryhdymme toimiin. Millaisin kuvitelmin mekin oikein lähdimme elämäämme rakentamaan?” pohdiskelee taas Koivisto ikään kuin alustukseksi. ”Piti saada mahdollisimman paljon aikaan, mahdollisimman nopeasti, siinä ne tavoitteet olivat,” tuumii Veikko Malkanen. ”Ja mieluummin nopeammin ja korkeammalle kuin kukaan tutuista,” jatkaa Aliisa. ”Ehkä se on raivaajapolvien perintöä - turvattu tulevaisuus kovalla työllä,” lisäälee Kaarteva. ”Ja komea perhehauta tulevaisuuden takeeksi,” parantaa Perälä. ”Otsasi hiessä pitää sinun leipäsi syömän. Ehkä me olemme siihen ehdollistuneet: arvostamme työtä ja näkyviä tuloksia lähes neuroottisesti,” jatkaa taas Koivisto. ”Tämä työttömyys varmaan panee taas kyselemään työnteon perusteista,” arvelee Aliisa. ”Aineellisen elämän perustarpeidenkin turvaaminen edellyttää työntekoa - kaikkea ei voida poimia suoraan puusta,” jatkaa Kohivuori. ”Ainakaan toisten puista, omenavarkauden takia meidät potkaistiin julkasti ulos paratiisista. Nykyisin siitä saisi puoli päivää yhdyskuntapalvelusta täysihoidolla,” lisäälee taas Perälä.

”Työllä ja toiminnalla sinänsä on suuri merkitys ihmisen tietoisuuden kasvun kannalta: ellei hänellä ole min-käänlaisia pyrkimyksiä tai velvoitteita, ei hän joutuisi



koskaan käyttämään ruumiinsa tai mielensä voimia. Ilman jonkinasteista ulkoista tai sisäistä painetta suurin osa ihmisistä tuskin laittaisi korttakaan ristiin,” pohdiskelee Koivisto. ”Saattaisimme tylsistyä ja taantua,” päättelee Aliisa. ”Eipä ole tullut sitäkään ajateltua, olen kuvitellut runsaan vapaa-ajan luovan perustan entistä henkisemmille toiminnoille,” ihmettelee Malkanen. ”Hyvää sekin meikäläiselle tekee, bensaa palaa,” toteaa Perälä. ”Niinpä niin, varsin monille lisääntyvä vapaa-aika merkitsee vain lisääntyviä nautintomahdollisuuksia, kun taas sellaiset, jotka todella hakevat jotakin syvempää, kaivavat sitä vaikka ympärivuorokautisen työtaakan alaisina,” sanoo Koivisto. ”Kansan syvät rivit kaipaavat viinaa ja sirkushuveja, siihen tässä taas päädyttiin,” päättelee Perälä. ”Ajauduttaisiin tolkkutomiin nautintoihin, elleivät työ ja ympäristön asennoituminen asettaisi minkäänlaisia rajoituksia,” jatkaa Malkanen. ”Viinakortit jälleen hakuun, ja kansa viinakouluun - päätteeksi sitten oikein insinööriä,” veistelee Perälä. ”Toisaalta olisi hyvä, jos elämän annetaan luonnollisella tavalla rajoittaa ylilyöntejä. Liian pitkälle viety holhous vie lopunkin vastuuntunteen itsestään ja muista,” päättelee Koivisto. ”Kuuntele nyt Riikka tarkkaan - holhous tekee minutkin holtittomaksi,” härnää Perälä vaimoan.

”Me puhuimme aikaisemmin tasapainosta - mikään ei saisi olla liian helppoa, tai itsestään lankeavaa. Sellaiseen ihminen tottuu hyvin nopeasti eikä sitten enää halua ottaa vastaan vaatimuksia,” päättelee taas Kaarteva. ”Tottuminen on kohtalokasta - se voi jatkua varsin pitkäänkin, mutta kyllä pää tulee aina vetävän käteen, ja pudotus tekee kipeätä,” kehittelee Koivisto. ”Tulihan pää käteen meidän nuoruutemme ’ihannevaltiossakin’,” lisää Perälä. ”Tuskin sitä kaikki ovat vielä täysin tajunneet,” jatkaa Kohivuori. ”Ehkä nuo ihanteet eivät saaneet kovin voimakasta otetta meissä neljäkymmentäluvulla syntyneistä maalaisnuorissa,” arvelee Kaarteva. ”Me oltiin vielä ruudinkäryn palvaamia,” perustelee Perälä. ”Lapsuudessa mieleen syöpynyt asennoituminen istuu meissä lujassa - täysin riippumatta ajattelutavan laadusta,” lausuu Koivisto. ”Olivatko meitä joitakin vuosia nuoremmat sitten avoimempia ajattelutavan muutokselle?” kysyy Aliisa. ”Kyllä varmaan, heillä ei ollut yhtä paljon purettavaa uusien ihanteiden alta,” vastailee Kohivuori. ”On sinänsä hieno asia, jos nuoret etsivät ihanteita ja ovat valmiita elämään niiden mukaan, mutta kyllä aatteellisissa heilahduksissa on selvästi nähtävissä tasapainottomuutta: siirrytään nopeasti laidasta toiseen kuin jonkin näkymättömän jousen vetämänä, eikä pohdita

sitä, kestääkö kauniilta vaikuttava malli inhimillisen mielen raadollisten ominaisuuksien myllerryksessä,” pohdiskelee Koivisto. ”Sitä pohtivat sen tyrkyttäjät - poliitikot!” arvelee Malkasen Ritva. ”Poliitikot näyttävät meille valtatie maalliseen paratiisiin, kunhan vain osamme äänestää oikein,” lisää Perälä. ”Ja syyttelevät toisia poliitikkoja siitä, ettei päämäärä tule vaalikaudessa näkyviin,” jatkaa vielä Kohivuori.

”Kierrämme takaisin siihen, mitä jo olemme sivunneet: että kaikki maallisen paratiisin toiveet murenevat inhimillisissä käsissä,” johdattelee Koivisto. ”Miksi niitä sitten rakennellaan, jos ne kerran aina tuottavat petty-  
mystä ja tuskaa?” kysyy Aliisa. ”Meillä täytyy olla jotakin, joka pitää liikkeellä - siihen suuntaan Henrik jo aikaisemmin viittasi,” sanoo Kohivuori. ”Meidän tavoitteemme ja käsityksemme ovat pelkkien inhimillisten kokemusten ja aivoitusten tiivistymiä, ja siitä syystä aina puutteellisia, yksipuolisia, tasapainottomia. Vaillinaisen luonteensa mukaisesti ne siten kuin automaattisesti luovat itselleen vastakohtaisuuksia, disharmoniaa – niin että tasapaino itse elämän kokonaisvirtauksessa voisi säilyä,” valistaa Koivisto. ”Ehkä tuo on sitä Jaakobin kirjeessään mainitsemaa ’vaihteen varjoa’, josta tulisi kerran päästä siihen, missä ei enää ole muutosta,”

päättelee Kaarteva. ”Tuossa hipaistaan elämän syvimpiä naulankantoja,” toteaa Koivisto.

”Mutta mitä muutoksen ulottumattomiin kurottautuminen oikeastaan tarkoittaa, tähän menee jo vaikeaksi?” kysyy Aliisa. ”Saattaisi olla kyseessä pikeminkin taivasten valtakunnan etsiskely kuin maanpäällisen paratiisin rakentelu,” arvelee Kaarteva. ”Paratiisia täällä Suomessa on rakenneltu, ja tietenkin toisten rahoilla!” heittää Perälä. ”Mutta mitä se sitten on?” jatkaa Aliisa itsepäisesti. ”Assi jo tavallaan vastasi kysymykseen, tai esitti ainakin sen, mitä todellisten vastausten omakohtainen saaminen edellyttää: oman mielensä irrottamista aatteiden ja ilmiöiden alituisesta heiluriliikkeestä - jopa omasta itsestään,” vastailee Koivisto. ”Voimmeko sitten mistään saada suorasanaisempia vastauksia?” kysyy Aliisa. ”Kaikki minun näkemäni ovat puettut jonkinlaiseen symboliseen muotoon. Ehkä niitä ei voida vääristämättä edes saattaa rajallisen ilmauksen ahtaisiin muotteihin,” sanoo Assi. ”Siinä nuori teologimme taas koputtelee naulankantoja: me luomme käsityksemme asioista vastakohtaisuuksien avulla. Mutta kun vastakohtaisuudet sulautuvat jakamattomaksi kokonaisuudeksi - sanotaan sitä sitten Jumalaksi tai absoluuttiseksi totuudeksi - ei meidän käsitystapamme

enää löydä soveltuvia ilmaisuja. Muuttumatonta todellisuutta voitaneen siten kuvata vain symbolisin viittauksin,” lausuu Koivisto. ”Nyt alkaa minunkin kalkkikuoreni vähän raottua. Vaikka olenkin pitänyt Koivistoa viisaana miehenä, en minä sentään uskonut hänen selvittävän minulle oman ammattini syvimpiä näkökulmia. Pertti on oikeassa - minun olisi sittenkin pitänyt suunnata pankkialalle,” lausuu Kaarteva vakavana. ”Älähän nyt, veli hyvä, en minä näitä ole itse oivaltanut - sieltä täältä elämän varrelta poimittuja, pääosin viisaampieni eteeni jättämiä tähkäpäitä. Pysy sinä vain lujasti paikallasi, juuri siinä sinua tarvitaan,” lohduttelee Koivisto. ”On se hyvä, että on tuttu mies hautaan siunaamassa. Hänellä on ensikäden tiedot kaikista kolttosistamme,” jatkaa Perälä. ”En minä kenenkään kolttosia ryhdy arvioimaan, ne jätän suosiolla parempiin käsiin,” vakuuttaa Kaarteva. ”Olisihan tuo paljon haus Kempaa - ainakin naapureille,” lisäälee vielä Pertti. ”Ja leskiparalla pitäisi olla korvatulpat ja silmälaput suruvarustuksenaan,” toteaa Riikka.

”Ei meistä ole oikeiksi tuomareiksi, käsitämme kaiken kovin puolinaisesti - vertaamalla vastakohtaansa,” lausuu Hiekkasen Tuomo. ”Naulankannat kilahtelevat,” arvelee Kaarteva. ”Me emme voi nähdä sitä kokonaisuutta, jossa

kaikki elämäksi kutsumamme tapahtuu, niin kauan kuin oma mieleemme on uppoutuneena samaiseen liikuntoon,” selventää Koivisto. ”Kyllä Koiviston pitäisi tulla meille nuorille opiskelijoille avaamaan Eckhartin kirjoituksia,” sanoo Assi. ”Teidän pitää niihin itse perehtyä ja sitten koettaa rakennella omassa mielessänne se avain, joka sopii elämän mysteereihin,” sanoo Koiviston juhlavasti. ”Taas kilahti naulankanta,” sanoo Assi varovaisella äänellä.

”Eräs työtoverini osallistui nuorukaisena kansainväliseen tilaisuuteen, jossa puhujana oli kuuluisa intialainen filosofi Krisnamurti. Ystäväni kertoi kuinka merkillisen vaikutuksen heihin oli tehnyt jo tuon miehen ensimmäinen kysymys: ’Nuoret, mitä aioitte tehdä tällä lahjaksi saamallanne elämällä?’,” sanoo Koivisto. ”Ei meiltä sellaista ole koskaan kysytty,” lausuu Aliisa toisten vahvistaessa samaa. ”Tässä sitä taas ollaan raamatussa mainittujen ’leivisköiden’ oikean käytön ydinkysymyksen edessä - ’vääräuskoisen’ hindulaisen opettajan esittämänä. Pitäisi minunkin tutustua Krisnamurtiin,” toteaa Kaarteva. ”Voidaanhan me päästä eteenpäin tälläkin tavoin, yhdessä pohdiskellen. Minä ainakin tunnen suorastaan kylpeväni uusien näkemysten raikkaassa lähteessä,” sanoo Aliisa runollisesti. ”Vaimon

runosuoni näyttää aukenevan,” ihmettelee Tuomo. ”Vuotahan maailma, Hiekkasen Aliisan runosuoni sykkii,” parantelee Aliisa. ”Ja meidän Pertin runosuolen pitäisi tehdä avanne suoraan viemäriin,” jatkaa Riikka. ”Minun maljani on ylitsevuotavainen,” täydentää Pertti.

”Tämä keskustelu pitäisi kirjoittaa kirjaksi,” sanoo Assi. ”Meidän jokaisen lienee syytä keskittyä oman elämänkirjamme muotoutumiseen, niin että siinä samalla jotakin arvokasta oppisimme. Emme me toisten elämään samastumalla kovin pitkälle pääse,” toteaa Koivisto. ”Klik,” vahvistaa Perälä toisten hyväksyessä kommentin naurahtaan.

”Niin, Tervanivan Yrjökin puhui lyhteiden tuojista, melko erikoinen puhe virkamieheltä,” muistelee Malkanen. ”Erikoinen on mieskin, muistuttaa paljon Honkalan Heikkiä,” kuvailee Kaarteva. ”Hän oli eräänlainen ’rauhan enkeli’ koulumme pihamaalla, mutta jäi etäiseksi, kun oli niin paljon meitä vanhempi,” muistelee Koivisto. ”Melkein kaksi vuotta - silloin se oli ylitsepääsemätön kuilu,” toteaa Kohivuori. ”Kunnantalolla joutuvat pitämään jonotuslistaa, kun kaikki haluavat esittää asiansa juuri Yrjölle”, tietää Perälän Riikka. ”Etenkin vapaat keskiikäiset naiset,” jatkaa Pertti. ”Niinpä niin, ei häntä ole

kuulutuksillakaan vielä näkynyt,” lisäilee Kaarteva. ”Mutta on silti kunniaksi meille poikamiehille,” toteaa Kohivuori. ”Jotakin ylevää ja arvokasta hänestä joka tapauksessa huokuu - sisäistä voimaa,” todistaa vielä Kaarteva.

”Mikä sitten on ihmisen kannalta todella arvokasta?” kysyy taas Aliisa. ”Miten menivätkään Heikin sanat siunauspuheessasi: ’että kaiken täyteyden tarkoitus saavuttaa meidät?’” kysyy Koivisto. ”Että kaiken täyteyden tarkoitus kerran saavuttaa meidätkin vajaamittaiset pyhiinvaeltajat ja poistaa kaikki varjot edestämme,” jatkaa Kaarteva. ”Voi hyvä luoja, tämäniltaisen keskustelumme valossa minäkin alan aavistaa Heikin ajattelun syvyyttä. En minä muualta päin muuttanut ehtinyt häneen tutustuakaan,” lausuu Hiekkasen Tuomo.

”Onko Heikki koskaan laittanut ajatuksiaan paperille?” kysyy Koiviston Elina. ”Kyllä hän on jotakin kirjoitellut. Elsi aikoo niitä joskus järjestelläkin, kunhan tuska hieman helpottaa,” tietää Kaarteva. ”Olisi mielenkiintoista saada tutustua niihin, voisimmeko saada niistä kopioita,” jatkaa Malkasen Veikko. ”Voisimme vaikka yhdessä saattaa ne kansien väliin, mikäli Elsillä ei ole mitään sitä vastaan. Sinä Kalle olet kirjapainoalalla ja osaisit auttaa,” esittää



Koivisto. ”Se puoli järjestyy helposti,” vastaa Kohivuori. ”Koetahan Urpo tutkailla asiaa, sitten kun tuntuu sovelialta - katsotaan tilannetta myöhemmin tarkemmin,” jatkaa Koivisto. ”Sen teen kyllä mielelläni ja otan teihin yhteyttä. En kuitenkaan halua millään tavoin painostaa Elsiä,” vastaa Kaarteva.

”Me sivuutimme Aliisan kysymyksen elämän arvokkaista asioista. Oliko se liian vaikea vastattavaksi?” kysyy Malkasen Ritva. ”Minusta alkaa tuntua siltä, että arvokasta on jo tällainen vilpitön pyrkimys yrittää ymmärtää niitä elämän syvimpiä pohjavirtauksia, joissa ei enää jatkuvasti törmätä vastakohtaisuuksiin,” esittää Veikko. ”Jokin entistä todellisempi on pyrkimässä pintaan, eikä se olekaan niin pitkälle erilaistunutta kuin meidän tavanomaiset elämäkäsitteet,” jatkaa Kaarteva. ”Naulaustaito terävoituu,” toteaa Koivisto ja jatkaa: ”Uskoisin että me emme pysty antamaan Aliisan kysymykseen täysin yksiselitteistä vastausta: elämä puhuttelee kaikkia omalla yksilöllisellä murteellaan. Kukin hakee omaa suhteellista tarkoitustaan omista lähtökohdistaan käsin ja yrittää sitten voimiensa mukaan kohottaa niitä ymmärtämään omaa tilaansa. Ehkä me aavistamme omien tavoitteidemme suhteellisen luonteen ja sen, että paljon tärkeämpää on se, jota me usein näitä

tavoitteita toteuttaessamme olemme jopa peitelleet, mutta kuitenkin samalla luoneet edellytyksiä sen myöhempään esiin nousemiseen.” ”Voi luoja, noista sanoista minä jo pyörryn, ne minun pitää kirjoittaa heti ylös,” lausuu Assi tohkeissaan. ”Eivät tuhannet kauniit sanat, usein riittää yksi vilpitön ele tai todellinen oivallus - ajattele sitä tyttöseni ja unohda muistiinpanot,” toteaa Koivisto. ”Tuossa on itua, harvoin kokee sellaista aitoa hyväksymisen tunnetta kuin minä tänään teidän toivottomien ikätovereiden parissa olen saanut osakseni - tekisi mieleni oikein pussata teitä kaikkia,” tunnustaa Perälä. ”Poika, sinä alat oppia jotakin, mutta pussaile nyt kuitenkin vain minua,” toteaa Riikka. ”Olemmeko nyt päätyneet siihen, että kaikella ulkoisella toiminnalla ja tavoitteilla on kullekin oma liikkeelläpitävä, suhteellinen merkityksensä, lopullisen tarkoituksen jäädessä yhä verhotuksi, käsityskyvyn ulottumattomiin?” kysyy Aliisa. ”Näyttää se vasara pysyvän kauniissakin käsissä,” kommentoi Perälä. ”Tuohon meidän pitänee tyytyä ja pyrkiä tekemään parhaamme niistä lähtökohdista käsin, jotka elämä viisaudessaan on kullekin antanut,” vahvistaa Kaarteva.

”Joko meiltä alkavat naulat loppua, iltakin on jo pitkällä,

ja Urpolla on huomenna työpäivä,” arvelee Kohivuori kelloaan vilkaisten. ”Älkää nyt vielä, minulla on huomenna vapaata - juurihan tässä on päästy vauhtiin,” sanoo Kaarteva. ”Hyvien keskusteluiden laita lienee sama kuin hyvien ruokienkin: pitää malttaa lopettaa silloin, kun ei vielä ole aivan täyteen ahdettu. Kykenemme sitten kivuitta sulattelemaan kaikki antimet,” filosofoi Koivisto. ”Mutta meiltä jäi kaiken alkukin vielä käsittelemättä,” sanoo Aliisa. ”Kuten moni muukin tärkeä asia, mutta kyllä meidän nyt lienee parasta laittaa keskusteluihin ainakin pilkku, josta voisimme mahdollisesti joskus jatkaa,” lausuu Koivisto. ”Minulla oli koulussa aina pilkut väärissä paikoissa, joten päätin jättää ne kokonaan pois,” vääntää Perälä. ”Ja tulokset kyllä huomaa vieläkin, muut eivät saa sanaa väliin sanottua,” täsmentää Riikka. ”Voisimme koontua meidän kesäpaikassamme ensi kesänä, siellä on paljon tilaa, viettäisimme kokonaisen päivän tässä antoisassa seurassa,” esittää Koiviston Elina. Kaikki näyttävät olevan asiasta aidosti innostuneita. ”Etsipäs Assi jostakin paperilappusia, että voimme vaihdella osoitetietojamme. Saadaan sitten kesällä sovitella aikaa,” sanoo Kaarteva. ”Ettemme ryhdy tapailemaan vain eilisen kaltaisissa tilaisuuksissa,” lausuu Kohivuori. ”Kyllä elämän järjestämällä tilaisuuksilla on oma oppinsa annet-

tavana, kuten olemme huomanneet,” toteaa Koivisto. ”Elämä itse lienee paljon viisaampi järjestelijä kuin mitä osaamme ajatella,” jatkaa Kaarteva. ”Siinä sitä uskoa juuri tarvitaan,” kuittaa Koivisto seurueen alkaessa jo vaihtaa kiitoksia ja siirtyä eteisaulan puolelle lähtövalmisteluihin.

Ulkotulet lepattavat illan pimeydessä vieraiden siirtyessä hiljalleen ulkosalle ja autoihinsa, isäntäväen jäädessä portaille vilkuttamaan. ”Tervetuloa käymään milloin tahansa!” lausuu vielä Kaarteva heidän peräänsä äänen peittyessä autonovien paukkeeseen.

Perälä käynnistää ison avolavansa ja kääntää sen reippain ottein pappilan koivukujalle. ”Ei koulu ole aivan täysin pilannut ikätovereitani, vai mitä mieltä on omatuntoni?” heittää hän Riikalleen. ”Ei se olisi tehnyt pahaa sinullekaan,” vastaa hänen ’omatuntonsa’ välittömästi. ”Mistä sinä sen voit tietää, minusta olisi voinut tulla toivoton pykälänviilaaja johonkin virastoon, ja koko runollinen kaunosieluni olisi näivettynyt. Nyt minä sulostutan kaikkien elämää ja täytän paikkani,” puolustelee Pertti. ”En minä sinua muuksi halua muuttaa, poiketaan katsomassa, kuinka Jukka on pärjännyt, sinua

se kuitenkin vaivaa,” pehmentää Riikka, ja Pertti suuntaa autonsa huoltamolle. Jukka tulee jo ovella vastaan ja selostaa tohkeissaan: ”Joku naisihminen soitti juuri, että sen auto on sammunut Hepoluoman kylätielle eikä lähde käyntiin.” ”Menkää te kävellen kotiin, minä heitän huollon puolelta haalarit päälleni ja käyn hinaamassa sen auton ihmisten ilmoille. Tuossa viimassa pian vilustuu,” sanoo Pertti suunnaten jo vihellellen haalareitaan noutamaan. ”Näyttää tuo mies paikkansa täyttävän,” mutisee Riikka hyväksyvästi hänen jälkeensä.

Koivistot suuntaavat autonsa Henrikin vanhaa kotitaloa kohden. Vanhemmat ovat sieltä joitakin vuosia sitten muuttaneet keskustan rivitaloon. ”Saatetaan vain käväistä tarkistamassa, että kaikki on talven varalta kunnossa ja suunnataan sitten Helsinkiä kohden, talossa alkaa olla turhan viileätä,” ehdottelee Henrik. ”Minulle kyllä sopii, jos sinä vain jaksat ajaa, saammehan sitten huomenna lepäillä rauhassa. Käväistään kuitenkin vielä tervehtimässä vanhempiasi. Tämä vierailu ylitti kaikki odotukseni,” vastaa Elina. ”Minäkin odotan tapaavani heidät vielä uudestaan. Kiitos että ehdotit ensi kesää,” sanoo Henrik. ”Minä oikein innostuin tuosta ajatus-

tenvaihdsta. Isossa seurassa keskustelu jää usein kovin pinnalliseksi,” jatkaa Elina. ”Minä taas innostuin puhumaan aivan liian paljon - toiset eivät saaneet suunvuoroa - ja kannanottoni saattoivat olla Kaartevasta melkein loukkaavia,” arvelee Henrik. ”Kyllä sinä välillä joutaisit hetken verran istuskelemaan sanaisen arkkusi kannella, mutta eiköhän ystäväsi anna sinulle vielä tällä kertaa anteeksi,” lohduttelee Elina heidän saapuessaan Henrikin kotitalon pihamaalle.

Malkaset kääntävät autonsa keulan pohjoista kohden, missä Ritvan vanhemmat ovat odottamassa heidän vierailuaan. ”Ota nyt puhelin hansikaskotelosta ja pirauta vanhemmillesi, että olemme perillä joskus yhdentoista tienoilla, etteivät turhaan murehdi, ” sanoo Veikko auton kelloa vilkaisten ja jatkaa: ”Kylläpä aika meni nopeasti, ethän ole minulle vihainen, että raahasin sinut omien tuttavieni seuraan sotkien suunnitelmasi,” sanoo Veikko anteeksi pyydellen. ”Jos olisin tiennyt sinulla olevan tuollaisia luokkatovereita, olisin vaatinut saada tutustua heihin jo paljon aikaisemmin. Olisimme tavanneet Honkalan Heikinkin,” vastaa Ritva. ”En minä uskonut heidän tuollaisiksi kasvaneen, muistin vain sen meluisen

nuorisojoukon, jonka jätin taakseni koulun portailla. Tuntuu kuin itsekin olisin aikuistunut näiden kahden päivän aikana - toivottavasti se ei ole pelkkää keskikäisen unelmointia,” tuumailee Veikko Ritvan näppäillessä puhelimella vanhempiansa numeroa.

Hiekkaset ajelevat rauhallisesti pappilasta parin kilometrin päässä olevalle asunnolleen. ”Sinun luokkatoverisi ovat mukavia ihmisiä - tällaisen savolaisenkin mielestä. Minulla oli melkoiset ennakkoluulot näiden kinkereiden suhteen,” tunnustaa Tuomo. ”Minä uskon saaneeni kunnollista ajateltavaa pitkäksi aikaa,” tuumii Aliisa. ”Me saimme kerran lahjaksi jonkin Krisnamurtin kirjan,” muistelee Tuomo. ”Jota kumpikaan ei ole ajatellutkaan lukea! Nyt kyllä luemme sen vaikka ääneen, voimme sitten yhdessä pohtia, mitä siinä oikein puhutaan,” jatkaa Aliisa. ”Siitä tulee mielenkiintoinen yhteinen harrastus,” sanoo Tuomo kääntäessään auton heidän kotikadulle.

Seurueen ainoa poikamies, Kohivuoren Kalle ajelee mietteliäänä asunnolleen. ”Olisi mukavaa, jos olisi joku, jonka kanssa keskustella näistä tänäänkin puhutuista

asioista. Täytyy tyytyä mietiskelemään niitä itsekseen. Hyvä kun ei tarvinnut koko aikaa kuunnella pelkkiä perheasioita - en minä lastenhoidosta ole kovinkaan kiinnostunut. Saatan kyllä mennä sinne Koivistolle, mikäli kutsuvat,” ajattelee hän melkein ääneen astellessaan jo avaimiaan kaivellen autoltaan asunnolleen.

Valot palavat vielä pappilan kaikissa ikkunoissa, ja perhe kokoa yhdessä vierailun jälkiä keittiöön. Assi vaikuttaa yhä innostuneelta vierailusta. ”Mikset sinä isä ole aikaisemmin kutsunut luokkatovereitasi meille, heidän seurassaan nuorikin ihan vanhenee,” lausuu Assi saaden ensi vastaukseen vanhempiansa hyväntahtoiset naurut. ”Vai että vanhenee, sittenhän näiden kutsujen suhteen pitää olla todella säästeliäs,” kiusoittelee Urpo. ”Voisinko minäkin tulla sinne Koivistoille?” kysyy Assi. ”Katsotaan sitten kesällä, ehkä he sinutkin kutsuvat. Mene nyt jo lepäämään, kyllä me äidin kanssa nämä loput korjataan,” sanoo Urpo ja jatkaa: ”Etkö sinä Kristiina ole jo aivan poikki, kun olet joutunut tekemään suurimman urakan?” ”Älä sinä minusta huolehdi, tämä on ollut sopivaa vaihtelua. Miten on sinun ’synkretismirattaistosi’ laita?” kysyy vuorostaan Kristiina. ”Minusta tuntuu, että



osa rattaista on vaihtunut aivan uusiin, öljytkin vaikuttavat entistä notkeammilta,” toteaa Urpo.